

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal:

Bocskay-utca 9. sz.

Megjelenik minden hó 15-én.

Genealogiai Füzetek

CSALÁDTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT.

A „Genealogiai Füzetek”

előfizetési ára:

Egész évre 8 kor.

Félévre 4 «

SZERKESZTIK :

CSIKSZENTMIHÁLYI SÁNDOR IMRE ÉS KÖRÖSPATAKI ÉS KÖPECZI SEBESTYÉN JÓZSEF.

KIADJA : A SZERKESZTŐSÉG.

Az úri hatóság fejlődése Magyarországon 1848-ig.

(Tizenhatodik közlemény.)

Mindenki előtt ismételtes az a körülmény, hogy a mohácsi vész után ezen alkorszak végéig a háborúk pusztításainak volt színhelye hazánk. Így az országgyűléseknek főteendőjét a honvédelemről való gondoskodás alkotta, innen van az, hogy különösen a magánjogi viszonyok intézése országosan nem volt lehető. A vármegyéknek, mint universitatibus nobilium-nak, kellett ezekről gondoskodni; az igazságügy elintézése ez alkorszakban kiegészítő részévé vált a megyei önkormányzatnak. Országos törvények nem voltak, a szokásjog már inogni kezdett, a vármegyének kellett gondoskodni a jogviszonyok rendezéséről az összes jogéletről átölelőleg, innen van az, hogy ép ez időben találunk legtöbb vármegyei statutumot, melyek önálló jogszabályokat alkotnak s részint az országgyűlésen alkotott törvényeket végrehajtják. E statutumok nagyon jelentékenyek a jogtörténet szempontjából, felderítik a mult intézményeinek homályát a szemlélő előtt.* E statutumokban találjuk az úr s a jobbágy közt felmerülő viszonyokat is kimerítően szabályozva s ez alkorszakban még inkább elmondhatjuk azt, hogy az úri hatóság a municipalis élet egyik jelentékeny alkateleme. A vármegyei intézmény nem csak a statutum alkotással válik virágzóvá, hanem van egy másik tényező is, melynek érintését a fennebbieken kimerítően láttuk. A vármegyék lesznek a magyar alkotmány védbástyái a dynasztia s a kormány absolutisticus törekvéseivel szemben. Ennek oka is nagyon egyszerű, szintén a vármegyei élet felvirágzásában keresendő. Tudni való az, hogy a mult alkorszakban a nemesek fejenkint jelentek meg az országgyűlésen, most egy hatalmas aristocratia keletkezésével, mely a dologiság eszméjének megfelelőleg hatalmát messze kiterjedő fekvőségeire alapította, a fejenkinti megjelenés megszűnik s a szegényebb nemesség követek által kezdti képviseltetni magát, melyeket ő lát el utasításokkal. Nagyon természetes az, hogy a jelentős eszelekmény is a nemesek jogeselekményei központján, a vármegyei gyűlésen történik; e vármegyei nemesség maga a vármegye mint testület küld követeket az országgyűlésre, kik az ő utasításait kötelesek tiszteletben tartani, mert helyette s az ő nevében járnak el, tehát a követ s a vármegyei nemesség közt a mandatus s a mandans viszonya áll fenn, ha a mandatus nem jár el a mandans akarata szerint, az tőle a megbízást megvonhatja. Így végelemzésben a vármegyék befolytak a törvények alkotására, mert a rendi

alkotmány szellemében az állami mindenható akarat a vármegyei követek conglomeratioja volt. Tehát a vármegye befoly a formális törvények alkotására, alkot materialis törvényeket a jogélet minden ágazatában, végrehajtja az országos törvényeket s az ezekkel nem ellenkező kormányrendeleteket s befejezésül saját tisztviselőivel látja el magát, mint az 1548. 70. igazolja az alispánt is. Tehát a vármegye szerepel mint a törvény és alkotmány őre úgy fel-, mint lefelé. Így a dynasztia s hazafiatlan kormányának a maga aulicus pártjával együtt absolutisticus törekvései a vármegyéknek a törvényen alapuló ellenállásán szenvedtek hajótörést. A vármegyei élet a rendi alkotmány életében mint erőteljes intézmény foglal helyet ez alkorszakban. Minő erős volt a vármegyei nemességnek mint testületnek ez alkorszakban a törvényen s szokásjogon alapuló joga, ép oly erősek voltak a nemeseknek, mint a szt. korona tagjainak a jogai is, mert a rendi alkotmánynak az alapeszméje e korban virágzott leginkább. Ekkor volt leginkább szükség a honvédelemre, melyet a vagyon kiterjedése aránya szerint kellett teljesíteni, ekkor is a nemesi birtok volt az, melyen a leglényegesebb közjogositványok alapultak. Ép ily közjogositvány volt az úri hatóság is, mely igen jelentékeny nyilvánulása a vármegyei önkormányzati életnek az igazságszolgáltatás terén. Innen van az, hogy ez alkorszak is méltán nevezhető az úri hatóság virágzási alkorszakának. Hisz a rendi alkotmány alapeszméi voltak azok a tényezők, melyek az úri hatóságot hazánkban uralkodó intézménnyé tették. Így a rendi alkotmány eszméi virágzása, a rendi alkotmányon alapuló vármegyei municipalismus s particularismus létezése mellett virágozhatott az úri hatóság is, ebben vagyok bátor megokolni azt, hogy erre a tárgyra annyira kiterjeszkedtem.

I. *Dologi alárendeltség.* A dologi alárendeltségnek kifejezést adnak azok a szolgáltatások, miket a jobbágyoknak az úr iránt teljesíteniök kellett. Az 1500: 29. t.-cz. 2. §. rendelí „Primum domini terrestris tam de segetibus decimari salitis, quam etiam devinis, nonas eorum solitas exigant: Et quiquid a nonis residuum fuerit, de eo solummodo, domini Praelati, et Ecclesiasticae personae decima colligant.” E t.-cz., mint Pfahler LXXXVII. oldalon megjegyzi, feltüntetí a különbséget, mely a tized s a kilenced között van, mint az 1481: 1, s 1500: 27. §. 1. is igazolja. Mi az állatokból való szolgáltatást illeti, azok e korszakban enyészni kezdenek s a jobbágyok jóakaratótól függetek. De a jobbágyot a kilenced alól nem lehetett felmenteni, mint 1492: 47, 48, 49 igazolja, melyek

* Lásd: «Corpus Statutorum Hungariae municipalium». (II. kötet a magyar tudományos akadémia kiadásában. E nagy mű összegyűjtő dr. Kolozvári Sándor s dr. Óvári Kelemen.)

I. Lajos törvényét megerősítették; csak annyiban tettek változtatást, hogy a szőlőkből kilenceded, vagy akonis, avagy ius montanum, mint későbbben nevezték, szedessék. A 49. t.-cz. rendeli, hogy azok is, kik idegen úr földterületén szántóföldet vagy szőlőhegyet birnak, ugyanígy járjanak el a szolgáltatásokkal s ha ezek tenni nem akarnák, a földet vagy szőlőt az úr elvehesse tőlük. Mi a szolgáltatások módozatát illeti, arra a szokásjog vagy az úrral való egyezmények voltak határozók. Majd Ulászló az 1495: 44. s az 1500: 29-ben intézkedett úgy, hogy először a kilenceded szedessék, aztán az egyházi tized; ezt az 1507: 15. t.-cz. oda módosította, hogy minden tíz kalangyából egy az uré, a másik az egyházé, a hátra maradt 8 a jobbágyé legyen. A szolgáltatás okát illetőleg igen jelentős az 1514. törvényhozás működése, az 1514: 15. t.-cz. szerint minden jobbágynek, ki egy sessiot birt, évente 100 denart kellett fizetni, 50-et szt. György, 50-et szt. Mihály napján; de ha valahol ezelőtt többet fizettek, ezután is fizetendő az. Ennyit tartoztak adni a zsellérek is, a 25. t.-cz. szerint, ezek 3 évre ezen szolgáltatás alól mentesek voltak azon feltétel alatt, ha maguknak házat építenek; s ha nem építettek, e censust tartoztak megfizetni. E census alól ki voltak azok véve, kik leszámítva a földeket szőlőiket, 3 frtot meghaladó értékű dologgal nem bírtak, bár saját házukban laktak. A subinquinilusok mire sem voltak kötelezve. Az 1514: 17, 19, 20. t.-cz. szerint munerok czimén: egy sessios jobbágyok fizettek mansiok arányában, 1 mansio tett csirkét, évenként 2 ludat, pünkösd ünnepén egy verő malacot, szt. Márton napján egy közepes sertést, 10 jobbágy karácsony ünnepén egy hizott disznót tartozott adni, az 1514: 16. t.-cz. szerint robot vagy opera servilia czimen minden sessios jobbágy hetenkint egy napszámmal tartozott. Mig eddig kilencededet csak a tized alá vetett terményekből szedtek, ezután a föld minden terményéből szedhetőknek nyilvánítottak, akár arattassanak, akár kaszáltassanak azok, mint törvényeink mondják (sive metantur, sive falcentur). E szolgáltatások közül 100 denart először a hospesekből lett jobbágyok fizették, mely később a többiekre is kiterjesztetett, e mellett bizonyít az, mint Pfahler id. m. C. lapján megjegyzi, hogy füst-pénznek hivatik magyarul, mely voltaképp german eredetű, németül Rauchsteuer, Rauch pfennig; latinul fumagio vagy focagio; s mintegy a füst által kifejezett a ház. Ennek bizonyítékát az angol jog későbbi elnevezése is bizonyítja, különben a german jogokban egészen elterjedt volt. Az opera servilia először az 1514: 16-ban jönnek elő s mint Pfahler igen helyesen mondja, akkor kezdődtek ezek, midőn a földművelés már igen nagy lendületet vett s így a művelő munkája, leginkább az úr kapzsi vágyát elégitette ki s ez ösztönözte az urakat arra, hogy nagy latifundiumot szerezzenek, melyeket jobbágyaik által fognak művelteni. A robot szokás útján terjedt el, mig végre országos törvénybe is felvétetett, hogy a lázadás ez által is büntetést nyerjen.

A mohácsi vész után a szolgáltatásokat újból szabályozták az 1548: 33 s következő törvényezikkek. E szerint minden possessionatus jobbágy hetenkint napszámmal tartozott az úrnak (mindamellert a 34. t.-cz. szerint Slavonia régi szokása fenntartott), melyek közül úgy a tavaszi, mint az őszi szántáson saját ekéjével tartozott megjelenni, ép így saját barmaival a tavaszi s őszi gabona elvetésénél 4 napig (35. t.-cz. összevetve 37. t.-cz. 1. §.). A 36. t.-cz. rendeli, hogy

szőlőművelés, aratás, kaszálás idején 2 héten át 2—2 napig szolgáljon az úrnak. A 37. t.-cz. szerint mint minden más napszám is, melyet a jobbágy akár gyalog, akár szekérrel, akár lovon teljesített, a kötelezett 52-be beszámított. A zsellérek, mint a 38. t.-cz. rendeli, tehetségük szerint teljesítettek szolgálatokat. Mi a pénzbeli szolgáltatásokat illeti, azokra a helyi szokás volt irányadó, ép így a munerokat illetőleg is. (33. t.-cz.) Ezekon kívül holmival tartoztak a jobbágyok járulni a földesúr megváltásához, ajándékot adni, ha megnősült, vagy ha, mint pap, primitiust tartott. (39. t.-cz.) E törvényeknek mint Pfahler id. m. CXVI. s köv. lapokon megjegyzi, igen nagy hibájuk volt s a jobbágyok sorsára nagyon nehezítőleg folyt be az, hogy a szolgáltatások megállapításánál a törvényen kívül a régi szokásnak is helyet adtak, így az egészet az urak önkényére bízták; ép így a zsellérek is egészen ki voltak szolgáltatva a földesúri érdeknek, végre azok a jobbágyok s községek, kik eddig a szolgáltatásoktól mentesítve voltak s nem jogalap nélkül, e törvények által védtelenül hagyottak. Majd az 1552: 11. t.-cz. az 52 napszámot 40-re szállította le. Hogy mennyire el voltak nyomva a jobbágyok a földesurak egyéni érdekhajhászata által, s mily kevésé találtak orvoslást az úri hatóság e virágzás korában, meggyőződést szerezhetünk az 1566: 26. t.-cz. principiumából. Az elnyomatásnak példáját látjuk 1550: 36. t.-cz.-ben, mely az uraknak megtiltja, hogy a szőlőt s bort a jobbágyok akarata ellenére tőlük elvegyék, ha ők másoknak eladni akarják, az urnak elővásárlási joga legyen, de annyit tartozik megadni, mennyit más megajánlott. (Az úr italmérési jogát illetőleg Pfahler 103 s k. 1., ezt láthatni 1574: 21. t.-cz., 1598: 35. t.-cz.-ben is.) Igen érdekes a dologi alárendeltséget illetőleg az 1625: 58. t.-cz. Ez a szőlőhegyek s irtványok elbecslését tárgyazza s bizonyítja annak, hogy ezt az urak önkényűleg a szomszédok, a szolgabíró s esküdtek nélkül végezték, melyet a 4. §. jövőre megrendel. Az urak abaestimatiójának alapját az képezte, hogy ezek nem urbarialis, hanem industrialis földek voltak; s erre nézve a jobbágy rendelkezési képessége is nagyobb volt, mert róla úgy élők között, mint halál esetére intézkedhetett. 1715: 97. t.-cz. megtiltja a hegyvám fennebb emelését, 1723: 15. az urak elővásárlási jogát biztosítja. A megyei statutumok közül az elővásárlási joga említendő 1681. nov. 10-én kelt abaujmegyei statutum (Kolosvári-Óvári id. m. II. k. 1. fele 290. 1.), mely rendeli, hogy a bort illetőleg a nemesekkel szemben senkinek elővásárlása ne legyen, kivéve a katonai egyéneket. Ennyiben meg volnának állapítva azok a szolgáltatások, melyekkel az, ki jobbágytelket birt, a földesúrnak le vala kötve, most kimutatandó az, mennyiben jelentkezett itt az úri hatóság. Ha egy futó pillantást vetünk azon kor jogéletére, azonnal meggyőződést szerzünk arra nézve, hogy mennyiben a törvény nem intézkedett, vagy, annak keretén belül a földesúr urbariumai által szabályozhatta a szolgáltatásokat, s ő gondoskodott első sorban annak behajtásáról, mit kétségkívül nem állt volna jogkörében tenni, ha a jobbágy felett úri hatósággal nem bír; hogy ez mennyire mélyen gyökerezett jogéletünkben, látjuk abból, hogy a törvények az úr erőszakoskodására intézkednek (De saevitie Dominorum). E dologi alárendeltség kiterjedt az úr területén lakók mindenikére, lett legyen az nemes, szabados, vagy jobbágy.

Dr. Endes Miklós.

Az etfalvi Halmágyi család.

Mint előneve is mutatja, törzsökös székely család. Családtani íróink több ízben összetévesztik a tor-dátfalvi, szilágy-somlyói és a Fogaras vidéken lakó hasonnevű családokkal. Nagy Iván (pótk. 268. l.) azon lehetőségnek ad kifejezést, hogy a két előbbivel egy eredetű. A fogarasvidéki Halmágyi családdal való összetévesztést megkönnyítette azon körülmény is, hogy ez *Érfalváról* írta előnevét.

Genealogusainknak e családról irt gyér és ingadozó tudósításait kívánom az alábbiakban kiegészíteni és helyesbiteni.

A család ősi fészke a kereszturszéki Csekefalva. Eredeti neve *Vadász* volt. Az 1602-ki Bástia-féle összeírásban így találjuk még Lászlót és Simont.¹ Előbbi mint lófő, utóbbi mint szabadszékely lustrál.

Az 1650 körül élt *Vadász András* elpazarolta minden vagyonát, fia *Sámuel* kénytelen volt pappá lenni. András, valamint fia és unokája *Litteratus* melléknévvel illettettek.

I. *Sámuel* a nagyküüllőmegyei Halmágyon kapott parochiát s ott élt hosszasan, haláláig. Az egész környéken igen népszerű ember volt s nem is neveztek másként, mint a „*halmágyi pap*.“ Innen a „*Halmágyi*“ név abusive megörökösödött maradékain.² Birtokai *Petken* és *Páloson* voltak. Ezek nem tudni, vétel vagy csere útján *petki Nagy Boldizsár* tulajdonába mentek át, kinek halálával azokat *Br. Henter Ádámné* (*petki Nagy Bora*) öröklé.

Fia: *György* etfalvi *Csiszér Mihály* leányát *Borbálát* vette nőül, kivel az *etfalvi*, *gidófalvi* és *sepsizoltáni* birtokokat kapta. Ugyanis *Csiszér Borbála* egyetlen fiú testvére *Sámuel* 1743-ban magtalanul elhalvott, a székely fiú-leányság jogán birtokai ő reá háromlottak. E birtokok közül *Etfalva* volt a legkiterjedtebb, ez képezte a család törzsvagyonát s így *előnevét* is.

Év. ref. pap volt ez a *György* is. Házasságából 4 gyermek született: II. *Sámuel*, *Anna* († 1709), *Eva* és I. *István*. A leányok ifjan haltak el, *Anna Kecsenden*, *Eva Sűkőn* van eltemetve.

II. *Sámuelnek*, ki *Udvarhelyszéken*, *Szombatfalván*, majd *Homoród-Karácsonyfalván* volt pap, igen meggyűlt a baja a családi név megváltoztatása miatt. Ugyanis 1738-ban háza leégett s benne összes iratai, ezek között a család régi *armalissa* is. A *Vadász* familia jogán még némi örök-részek illették s ezt csak hosszas utánjárás, esketési bizonyítványok s más iratok beszerzése után tudta kieszközölni. De súlyos gondokat adott az is, hogy családjá nemesi jogának igazolására semmiféle irattal sem rendelkezik. Ezért elhatározta, hogy újabb *armalisért* folyamodik. Kieszközlését egy udvari ágensre bízta, ki azonban az adott határozott utasítás ellenére az okmányba „*Halmágyi*“ nevet iktatott be. 1742. aug. 4-én írta alá ezen *armalist* *Mária Terézia*, melyben elismerve H. *Sámuelnek* a tanítás, nevelés és a róm. katolikus anyaszentegyház körül szerzett érdemeit őt, s általa nejét *Bereczki Katát* és fiait a kisebb nemesség rendjéből kiemelve az országos nemesek közé sorolja s nekik a következő czímet adományozza:

Kék paizsban zöld alapon nyugvó vörös vánkos alsó részén két keresztbe fektetett írotoll, a vánkos

fölött arany korona, melyből természetes szarvas emelkedik ki, agancsai között keresztrel. Zárt sisak koronával, melynek díszé a paizsbeli növekvő szarvas. Takarók: jobbról kék-arany, balról vörös-ezüst. (Erd. kir. könyv. IX. k. 114. l.)³

Az *armalis* 1743. aug. 24-én hirdettetett ki a szebni országgyűlésen. (Apor P. szerint szept. 2-án.)⁴

H. *Sámuel* azonban távolról sem örvendezett a királyi kegyelem illetén megnyilatkozásának. Nem erre vágyott ő, nem ezt czélozta „nagy szörnyű költségeivel.“ Régi birtokos nemes család sarja volt s nemeségének csak felújítását kívánta, az *armalis* pedig mint homo novo-t mutatja be. Panaszkodott is az öreg eleget, hogy „meritumaira nézve hibásan esett *armalisunk* expedíciója, hogy be nem irták ezelőtt is de possessionatis nobilibus descendalo nemesek voltak eleink és az agens sem írta volt meg miképen fogják expedialni és így csak stylo consveto expedialták az többiekével együtt és azután midőn leküldetett nem lehetett változtatni.“

Ezzel tehát a családi név sorsa meg lett pecsételve, a *csekefalvi Vadász* familia örökre megszűnt s helyét az *etfalvi Halmágyiak* foglalták el. Nem is kísérelte meg többé senki ezen változtatni.

Halmágyi Sámuel kétszer nősült. Első neje *szekecsi Dicső Rebeka*, második neje *szentháromsági Bereczki Katalin*, ki az *armalisban* is említve van.

Egy családi leszármazás szerint második házasságából születtek gyermekei, szám szerint tizen. Hogy *Bereczki Kata* mikor halt el, nem tudjuk. 1752. jan.

³ A gyulafejérvári káptalan 1749-ki hiteles kiadványa ifj. *Biás István* úr tulajdonában *Maros-Vásárhelyt*. Érdekes, hogy a kir. könyvekben az *armalis* kelete 1742. decz. 24-ére van téve, holott mi okunk sincs hinni, hogy a káptalani kiadvány e tekintetben hibás lenne. Ebben egész világosan: «die quarta mensis Augusti.»

⁴ Apor P. Synopsis Mutationum 231. l.

¹ Szék. Oklv. V. 315. l.

² Éltető József és Kaesó Mihály által 1771. febr. 2-án *Maros-Szent-Királyon* tartott tanúesketés. Egykorú másolat ifj. *Biás István* úr tulajdonában *M.-Vásárhelyt*.

5-én tesz végrendeletet, de még ez év november 3-án fiának Sámuelnek a máréfalvi jószágokra pénzt ad kezéhez.⁵

Ez a Sámuel lett róm. katolikussá. Áttérésére vonatkozólag Dienes József feljegyzéseiben találtam adatot s azt szösz szerint közlöm:

«Halmágyi nevű indulatoss ifjú, vékony suhanczár praedicator vala Udvarhelyszéken, ki is bosszuságában pápistává lön; és disputatióra, vagy inkább csak nyelvkeskedésre bejár vala az udvarhelyi iskolába. Szigethi György, a professor attól fél vala, hogy valami oly szót ejtenek az éretlen deákok, a melyből az apostata vádolást csinál, — azért megizené Halmágyinak, hogy menne ki a gymnasiumból s menjen dolgára. Halmágyi beizen a professorra s provocálá disputatióra mondván: ha meri, hozza be maga az iskolába k . . . haját (a parokát így nevezi vala), de tudom, hogy nem mer velem szembe szállani. Szigethi György, csak ezt izeni nékie: Hazud Kain! s ezzel végképpen elméne fenyegetődzve Halmágyi. Kit végre küldének s telepítének Bözöd-Ujfaluba s Ernyebe, hogy a szombatosok ellen dühösködnek, utánnok leselkednek, — kiknek paraszt köntösben járó papjokat igen meg is verte vala egy időben.»⁶

Mózes előbb vizaknai plébános, utóbb gyulafejérvári kanonok. Meghalt 1745-ben.

III. Sámuel ifjan halt el.

II. György előbb Jedden, majd Mikeszászán lakott, birtokain gazdálkodva. 1772. szept. 10-én Küküllő megyében a continualis táblán produkált. Két izben nősült. Első neje papolczi Posoni Éva-Krisztina. Második neje kadicfalvi Török Borbála.

Első házasságából születtek: *Apollonia*, Melankovich Józsefné és *Fulia* előbb csikzsögödi Mikó Józsefné, utóbb zeykfalvi Zeyk Eleké.

Második házasságából két fiú *Antal* és III. *György*, kik igen korán, ifjan haltak el és egy leány *Erszébet*, csiksztmihályi Sándor Mihályné.

II. Sámuel negyedik gyermeke *Éva* apácza lett.

II. *István* a zalatnai bánya és a gyulafejérvári püspöki uradalom fiscalis procurator.

Vagyonszerző, módos ember volt. Előbb Ohában, Fogaras megyében, később Gyulafejérvárt lakott. Háza Fogarason és Gyulafejérvárt, birtokai Radnóthon és Etfalván voltak. Egy későbbi tanúvallatásból tudjuk, hogy a „a károlyfejérvári az időbéli első gazdák közé számláltatott birtokára nézve. Háza szép portékákkal, fegyverekkel meg volt rakva, asztali szép ezüst készületei, kalánai, kései, szép gyöngyszin köntössei, ezüst gombos mentéi, számos könyvei, arany gyűrei, órái, két ezüst gyertyatartó, egy ezüst nádméz pixis, nagy tükre, belső és külső eszközei. Kocsija, szekere, négy hámos lovai. Kocsist, inast és szakácsnét tartott. Feleségének sok szép köntössei, posoni vállai, kék creditor szoknyái, karkötői, gyűrűi . . .”⁷

Első felesége ebesfalvi Ábrahám Anna, egy beteges örmény asszony, kit sok költséggel kuráltatott. Maga pedig hébe-korba Bécsbe járt el mullatozni.

Ily körülmények között valóban megmagyarázhatatlan, hogy a fiscus miért indított ellene productionalis pert. Tekintélyes vagyon, földbirtok jogos tulajdonában, tekintélyes állásban; oka elsem képzelhető. Édes atyja alig 30 esztendővel azelőtt szerzett armalist s ebben ő maga is meg van nevezve, mint társszerző.

H. István tehát összeszedte családi iratait és a fogarasi continualis táblán felmutatta azokat. Mindenekelőtt az 1742-ki armalist a gyulafejérvári káptalan hiteles kiadványában. Továbbá egy 1748. jan. 2-án Lázár, András kir. táblai hites jegyző és etfalvi Baktsi Adám

által kiállított tanuvallatást. Ebben a tanuk igazolják, hogy a perbe fogott H. István fia volt etfalvi H. Sámuelnek, ez viszont Györgynek, nejétől Csiszér Borbálától, a ki édes testvére volt a minden utód nélkül elhalt Cs. Sámuelnek a hajdani etfalvi Csiszér Mihály fiának. Ezen genealogiai leszármazás közhitelű iratokkal is bizonyítva van.

Harmadszor felmutatja az 1744. jan. 17-én kelt, Biális Ferencz, Vitályos György és Rákosi József sepsiszéki hites assessorok aláírásával és pecsétjével ellátott birtokbavezető jelentést. Ebben a székely jog és törvény szerint a perbefogott H. István, valamint testvérei György és Sámuel a férfiágon kihalt Csiszér család Etfalván levő birtokaiba, mint törvényes és jogszertű örökösök, minden ellentmondás nélkül bevezetnek.

Negyedszer felmutatja azon egyezséglevelet, melyet perbefogott H. István és a magtalanul elhalt Csiszér Sámuel özvegye, Orbai Mária kötöttek 1745. ápr. 22-én. Ebben igazolva van, hogy H. István az özvegyet a Csiszér-javakból őt megillető részben kielégítette.

Ötödször hadadi Wesselényi Pál, Báthori Gábor egykori fejedelem tanácsossának 1610. jan. 20-án kelt adománylevelét etfalvi Csiszér Mihály részére, melyben Etfalván és Firtoson 3 jobbágyot adományoz.

Hatodszor azon egyezséglevelet, melyben 1616. aug. 29-én egyfelől etfalvi Csiszér Mihály fiai: Mihály és István, másfelől Jancsó Mihály és Jakab gidófalvi lófők egy jobbágytelek birtokára nézve békésen ki egyezkednek.

Hetedszer az 1652. máj. 4-én kelt egyezséglevelet, melyben Csiszér Mihály és Mózes egy jobbágy birtokára nézve egyezsége lépnek.

Nyolczadszor egy tanuvallatási jegyzőkönyvet, melyből kitűnik, hogy az 1743-ban magtalanul elhalt Csiszér Sámuel jobbágyokkal bírt.

De a bírák emlékezetébe hozza azt is, hogy a fogarasvidéki Ohába községet, melyet még Bethlen Gábor fejedelem adományozott őseinek, már három ízben át békésen birtokolják s ő maga is már hat éve annak jogos tulajdonosa.

Végül az 1758. szept. 8-án kelt szerződéssel igazolja, hogy a küküllőmegyei Radnóth községében négy adózó jobbágyot bir.

Mindezen bizonyítékok alapján a continualis tábla H. Istvánt 1771. nov. 21-én kelt ítéletével törvényes, birtokos nemesnek declarálja. Az akadékoskodó fiscus azonban a kir. táblához fellebezi az ügyet, onnan pedig a főkormányshoz. De hasztalan, mert 1786. jun. 19-én kiadatott a helybenhagyó legfelsőbb kézirat.

Szintén kétszer nősült, második nejét azonban nem ismerjük. Első nejétől, a már említett Ábrahám Annától születtek István, Antal és Ferencz nevű fiai, de ezek nagykort nem értek. Második házasságából született:

Károly a gyulafejérvári püspöki uradalom tisztartója. Az atyjától öröklött fogarasi⁸ és gyulafejérvári birtokait eladta s abból ugyancsak Gyulafejérvárt „az alsó tractusban az úgy nevezeteni szokott Németh utcában egyfelől a nagy-erdélyi méltóságos püspökségnek előbb tipographia, most pedig számtartói, másfelől pedig városi szabad személy Sibisán György ő kegyelmének házak és telkek szomszédságában szép kőházat vásárolt.”

⁵ Halmágyi iratok Fasc. IV. Nro 58. 59.

⁶ hermányi Dienes József: nagyenyedi siró Heráklitus és hol mosolygó s hol kaczagó Demokritus. Kézirat. 355—356. l.

⁷ Transmissió Halmágyi Istvánnak Halmágyi Károlyné ellen folytatott perében. 191. 199. 207. 211. 212. 222. 224. 226. 228. 315. 323. 387. lapok.

⁸ A fogarasi cserepes kőházat, telket s azon 2 istállót és egy szekérszint 1783. jun. 23-án kelt szerződés szerint Bervéth János fogarasi polgár vette meg 1210. magy. frton és 24. pénzen. (Transs. Halm. 154. l.)

a ki a királynét genuine informálja, de a mik ezt követték, igen nagy dolgok, és méltó, hogy valaki leírja emlékezetre. Oly tűz gyult akkor, mely e napig sem aludt meg, adja Isten, hogy ne szerezen országos veszedelmet. Ennek a háborúnak alatta esék az is, hogy éjjel 30 paripás és fegyveres oláh reá mene éjszakának i-ején a bagai oláh nótáriusra Popa Vasziliára s hajánál s szakállánál fogva e hurczolák két ló között azt a már fél nebuló Szfincziatot és Megykereken valami rossz késsel leberetvalák és kitépék szakálát. Oláh módra mint egy nyivásztának bekötik a fejét, s vívék szoros fogságba Abrudbányára. Ekkor arra fele azzal fenyegetőznek vala az oláhok, hogy ha Aront az unitus püspököket megkaphatják, elevenen megnyuzzák¹²

Sok perlekedései után 1789. nov. 24 én történt halálával nagy számú gyermekeire bizony „csak kevés bonumai maradtanak.“ Neje néhány évvel megelőzte a halálban, de ennek idejét pontosan nem tudjuk. Végrendeletet 1781. márcz. 15-én szerkeszt.

Gyermekeik:

Ignác a „toskánai főherczeg lovas seregében“ szolgált testvérel *Józseffel* együtt. Nőtlenül halt meg 1788-ban Kapnikbányán.

IV. *György* fiatalon 1784-ben a Marosba fult.

József szintén a „toskánai főherczeg lovas seregében“ szolgált. Onnan hazatérve előbb atyjától örökölt, de a testvérekkel még meg nem osztott jószágokon gazdálkodott, majd 1796. tavaszán kiköltözött a Szilágyságba. Nejétől alcsernátoni Csernátoni Mariától¹³ egy fia: *János* s egy leánya *Klára* születtek. *János* 1838-ban középszolnokmegyei nótárius volt, kinnek Losteiner Rózáliától: *László* (belsőszolnokmegyei szolgabíró 1847-ben), *Amália* és *Anna* nevű gyermekei születtek. Ez ág további sorsáról tudomással nem bírok.

III. Sámuelnek gyermekei még: *Borbála*, jobbágytelki Bakó Péterné. *Antal*, *Anna*, kaáli Nagy Ferenczné, *Albert* (kir. táblai fogalmazó † 1801. X. 20.), *Mihály* (elesett a francia hadjáratban), *Zsuzsa*, náznánfalvi Szántó Lajosné, *Krisztina* és

IV. *István* a család legkiválóbb tagja. Mint kiválóan eszes és feltűnően csinos megjelenésű ifjút a jezsuita atyák magukhoz édesgették s rendjükbe leendő főlvételre készítették elő. Azonban XIV. Kelemen pápa 1773-ban kiadván „*Dominus ac Redemptor noster*“ kezdetű hires bulláját, melynek következtében a jezsuitarend hazánkban is eltöröltetett: H. István papi pályájának vége szakadt. 1800-ban a kir. táblán találjuk mint iktatót, 1804—1808-ig számfeletti ülnök, 1809—1817-ig főkörmányszéki titkár, 1818-tól 1820. jun. 7-én bekövetkezett haláláig főkörmányszéki tanácsos. 20 évi hivataloskodása alatt tehát elérte a legmagasabb rangot, a mi akkor Erdélyben egyáltalán elérhető volt.

Hasznos szolgálatot tett a jogtudománynak is, midőn 1815-ben az Aprobata és Compilata constitutióknak magyarázatát és mutatótábláját „a nemes haza használására“ megírta.

Ő kezelte a testvéreivel közösen, osztatlanul birt jószágokat. Még atyja által folyamatba tett számos birtokpert folytatta s azokat befejezte. A perekben előforduló bonyolult vérségi leszármazások nyilván tartására több „*genealogiai deductiót*“ készített s azokhoz családtörténeti vázlatokat írt.

1796. május 16-án vette nőül csiksztmihályi Sándor Gáspár és kadicfalvi Török Róza leányát: *Józsefát*,

ki ekkor már árva lévén, nagynénje Csapai Lászlóné „nemes hazánk szokása szerént, tehetségéhez képest illendő móddal háziasította ki.“ Sőt azután is anyailag gondoskodott hugáról, a mennyiben 1816. máj. 22-én irt végrendeletében, daczára, hogy közelebbi rokonai is voltak, Sándor Jozefát és testvérét Juliát, csikmadefalvi Zöld Andrásné nevezte meg örököseiül; mert úgymond: „nemes vérből származott születésekhez képest a legnagyobb magok megalázásokig és leereszkedésekig éjjel-nappal segedelmemre voltak.“¹⁴

Sándor Jozefa 5 évvel elte tul urát, 1825. jun. 4-én halt el 6 leányt hagyva maga után. Gyermekeik: *Fulia*, tindarosi Dindár Jánosné.

Róza, bethlenfalvi Nagy Andrásné (esk. 1824. II. 22.)

Borbála, csikmadefalvi Istvánffi Pál főkörmányszéki tanácsos neje. (Szül. 1804. † 1878. I. 23.)

Apollonia szül. 1804. II. 10.

Mária szül. 1808. I. 28.

és *Károlina*, csikpálfalvi Szebeni Antalné.

*

II. Sámuel testvére *I. István* „Belső-Szolnok vármegyében Retteg városában holtig paposkodott.“ 1784-ben a kir. főkörmányszék büntető kereset alá fogja a róm. kath. vallásról az ev. ref. hitre tért egyház tagjaival együtt.¹⁵ A per további folyamatát nem ismerem, de az, hogy Rettegen holtáig paposkodott, eléggé bizonyítja, hogy a pörnek felmentéssel kellett végződnie. De az idézett évszámot hibásnak tartom, mert Eltettő József és Kacsó Mihály által, 1771. febr. 2-án Maros-Szt.-Királyon tartott esketés alkalmával III. Sámuel felemlíti, hogy „néhai édes atyám Halmágyi Sámuel, örömmel gyakorta emlékezett ezen egyetlen egy testvér atyafiáról, *néhai* Halmágyi István uramról, rettegi papról...“ Tehát H. István már 1771-ben sem volt életben, annál kevésbbé lehetett a büntető kereset folyamatba tételének *állítólagos* idejében: 1784-ben. Neje csiksztkirályi Andrási Borbála, kitől *Dávid* nevű fia született. Ennek érdekében tartatott a fennebb idézett tanuvallatás, nemessége és származása bizonyítása végett. Maroszáéken Ménesen lakott. Nagyanyja Csiszár Borbála jussán Etfalván annyi részt birt, mint II. Sámuel fiai együttvéve.¹⁶

Neje ákosfalvi Szilágyi Anna, kitől *Imre* nevű fia született, ennek pedig Murányi Krisztinától: *IV. Sámuel*, *II. Dávid*, *Mariska*, *II. József*, *II. László*, *II. Sándor* és *Anna* nevű gyermekei. Ezeknek további sorsáról azonban sajnos, nem tudok semmit.

A család leszármazását, úgy a mint a mellékelt táblán látható, a kezeim közt lévő családi iratokon kívül, Mike Sándor „Collect. Geneal. Trans.“ *A. és B.* köt. továbbá „Nemzetségek“ című gyűjteménye, végül a Réz és Benkő családok leszármazásaiból állítottam össze. Hitelessége már az elmondottak után sem lesz kétséges, de utalok arra is, hogy izról-izre okmány-szerűleg igazolható. A családfa teljessége tekintetében I. István vonalán természetesen nem kezeskedhetem, mert itt már a kellő iratok nem állottak rendelkezésemre.

Sándor Imre.

¹² Dienes József: Heraklitus-Demokritus 380—381 l.

¹³ 1806. szept. 9-én már mint özv. említettik.

¹⁴ Sándor es. levé.

¹⁵ Szoln. Dob. várm. monogr. V. köt. 525. l.

¹⁶ Idézett tanuvallatás.

A kövendi Weress család.

A kézdi székelyek Aranyos mellett lakó törzse V-ik István és IV. László királyaink csatáit végig harcolta. Mint IV. László adománylevele elősorolja: 1282-ben a Hód tava mellé gyülekezett lázadó kunokat segítettek leverni. 1285 tavaszán a hazánkat végig dúló tatárok egy dühös sergét, midőn Torda vidékét pusztították, „hazájuk és nemzetük védelméért“ Toroczkó vára alatt megtámadták, szétverték s több mint ezer embert szabadítottak ki rabságukból. Ezen csata emlékére a szikla, hol valaha a Toroczkói vár állott, Székelykő nevet nyert, de hősiességök emlékét megörökíti IV. László király 1289-ben kelt adománylevele, mely a Maros és Aranyos közötti Turda várához tartozott várbirtokot, hol már azelőtt is laktak, s melyet atyja V-ik István nekik adományozott volt, nova donatioval nekik adományozza.

A kövendi Weress család egyike ezen adományos kézdi székelyektől leszármazó családoknak. Okmány-szerű egybeköttetést a ma élő aranyosszéki családok nem tudnak ugyan kimutatni, de az 1770-ki nemesi összeírás alkalmából a bágyoni Balog, csegezi Csegezi s más székely primor családok, melyeknek nemeslevelök sohasem volt, s annak daczára nemesi előjogokkal éltek, mint birtokos nemesek ezen alapon bizonyítottak nemességök felől.

Családi hagyomány van arról, hogy a kövendi Weress család előbb Alsósinfalván lakott, mely község valószínűleg a Bástá-féle dulás alkalmával földig leromboltatott és többé fel nem épült. Elszéledt lakói közül a Gáll, Egei és Weress család őse Kövendre költözött át. A mai Sinfalva község 1642-ben Felső-sinfalva néven jön elé s abba Alsósinfalva bele olvadván, határán az említett három család maig is birtokol.

Székely lustrumok csak Mátyás az igazságos uralkodása óta maradtak fenn, de Aranyosszék lustrái közül az 1642-beli a legrégebb. Szabó Károly derék történetírónk sem ismert régiebbet. E lustrum Aranyosszék többi, a széklet illető kiváltságseveivel együtt a XVII-ik század folyamán letétbe helyeztetett a kolozsmonostori káptalani levéltárba. Onnan vette ki a szék közönsége hiteles másolatban¹ az ugynevezett „Aranyoskönyvbe“ foglalva, mely azóta a szék nemességének aranykönyve lett. E könyvben van a kövendi Weress család nemeslevele is.

A lustrum II-ik Rákóczi György akkori ifjabb

¹ Eredetije ma az Országos levéltárban, hiteles másolata Torda-Aranyos vármegye levéltárában van

fejedelem iránti hűségesküt tartalmazva az akkor élt aranyosszéki székelyeket személyenként megnevezi. Ott jön elő a kövendi pixidariusok közt Weress Gergely, kinek fia Péter, tanuló deák Turban és Weress Márton (1) a Pánczél János veje s fia János ekkor 2 éves gyermek. Ezen János (2) a kövendi Chyëpp primor családból nősül s ő nyeri 1669-ben I-ső Apaffy Mihály fejedelemtől a nemeslevelet, mely egyszersmind Nagy János kövendi, Ördög István és Nagy Mihály bágyoni, Kovács István sinfalvi pixidariusoknak is adományoztatik a fejedelem hadjárataiban kimutatott vitézségök jutalmául, s őket a kisebb nemességből — melyben születtek — kiemelve, kétségtelen nemesekké teszi. A most említett négy család időközben kihalt s egyedül a kövendi Weress család él a czímerrel.

Rangemelés.

A czímeres levél kelt a Radnóti várban 1669. augusztus 8-án, aláírva I. Apaffy Mihály fejedelem és Bethlen János kancellár által. Kihirdettetett ellentmondás nélkül ugyanazon év october hava 6-án, Aranyosszék Kövendén tartott közgyűlésén. A kihirdetést aláírták: csegezi Csegezi Tamás főkapitány, felsőszentmihályfalvi Mihály Ferencz főbiró, kocsárdi Vizi István és bágyoni Váro Mihály.

Czímer.

Égszínkék katona paizsban zöld téren veres ruhába öltözött egész emberi alak, jobb kezében előre nyúló lándsát, balkezeiben pedig zabolát (kantárt) tart. A pajzs felett zárt sisak van, mit gyöngyökkel ékített királyi korona fedez.² Takarók különböző színűek (kék-arany, vörös-ezüst). A czímer helye azonban, mint Apaffy több czímeres levelén, itt is üresen áll.

Családtagok.

A nemességszerző Jánosnak kövendi Nagy Iónától való fia Márton (3) II. Rákóczi Ferencz szabadságharczát mint hadnagy harcolja végig s különösen az 1707-ki székelykocsárdi ütközetben tűnik ki, midőn B. Tiege labanczait éjjel megrohanták s mint az ellenpárthoz tartozó Cserei Mihály írja: az éj setétében Thoroczky István „jól felégettborozott“ hajdúi a németek közül „sokakat levágtak.“ Annyi áll, hogy Pekry Lőrincz kurucz vezér ezen csatát a fejedelemnek mint fényes győzelmet jelenti be³

Mártonnak öt fia volt: Gergely (4), György (5), Márton (6), Ferencz (7) és János (8). Ezek közül Ferencz és Márton fiutódot nem hagytak hátra, de a más három fiu korunkig lenyuló családot alapított.

György és János ága.

Mindkét ág Kövendén maradt. György (11) és János (12) 1792-ben I. Ferencz királynak hűségesküt

² Scutum videlicet militare coelestini coloris, in cujus campo sive area homo integer rubra veste indutus, dextera manu extensa lanceam, sinistra vero habebat tenere conspicitur. Supra scutum galea militare clausa est posita, quam contingit diadema regium, gemmis atque unionibus variegata, ex cono autem galeae teniae, sive lemnisei variorum colorum hinc inde defluentes *

³ Orban B. Aranyosszék leírása 8. kötet.

* Nem lehetetlen, hogy a czímerleírásból indutus és dextera szavak között kimaradt sequo insidens. A mi a czímerkép lényeges változását adná. Ugyanis lovon tüntetné föl a vitézt s ennek kezében az előrefeszített lándzsát is láthatóbb. Szerk.

tesznek. A György ágából, mely a mult század végén deficiált, származó Ferencz (30) Aranyosszék táblabírája volt. Ez felemelte volna ágazatát, de azon sorscsapás érte, hogy távollétében a szomszédságában éjjel tűz ütött ki s az ő háza is meggyult, neje adamosi Boncza Zsuzsánna s három kis gyermeke, kik a tűz elől a pinczébe menekültek, ott égtek meg. Családját ő sem soká élte tul.

Ferencz (30) és János (34) 1839 ben nemességéről produkált a kir. Táblán s nemességök elismertetett.

A János (8) ága ma György (47) és Mártonban (45) él, kinek fia tovább viszi ágazatát.

Gergely ága.

A kurucz világ után Gergely (4) Tordára telepedik s a komjászegei Szentkirályi családba nőszül, nőül vévén k. Szentkirályi Ferencz leányát Zsuzsánát s házasságával Komjászeg községére örökölhetési jogot szerez. Ezen házasságból két fiu születik: Márton (9) és Sámuel (10). Mindketten maig virágzó családot alapítanak.

Márton és Sámuel 1785-ben bizonyítják be Tordavármegyében, illetőleg a kir. Táblán nemességöket, kimutatván, hogy birtokos nemesk és Márton 4. Sámuel 2 szolgáló ember birását igazolják. A kir. Tábla nemességöket elismerte.

Márton (10) három gyermeke közül Márton (13) jurium inspektor. Hátramaradt irataiból ugylátszik nagy humanista volt s közelről ismerhette a Martinovics-féle mozgalom eszméit. 1793. január 30 án aláírja I. Ferencz király homagiumát.

Másik fia Mártonnak István (23) Tordavármegye alsókerülete főjegyzője a XIX. század első felében. Megyéje aranytollal tüntette ki. Az 1809-ki nemesi fölkelés alkalmával insurgens hadnagy. 1839. február 15-én V. Ferdinándnak homagialis esküt tesz.

Istvánnak fiai István (23) Torda város főjegyzője és János (24) honvédhadnagy s Bem tábornok kedvencz tisztje, ki hős tábornokát csatáin hiven kísérte. Mindketten jogvégzett emberek. Nem nőszülvén, utódot nem hagytak magok után.

Mártonnak (13) másik ága szerencsésebb utódlás tekintetében, mert neje gidófalvi Rimai Krisztinától maradt két fia Lajos (21) és Sándor (22) utódai több ágazatban élnek.

Lajos (21) 1832-ben Tordamegye táblabírája s 1839-ben V-ik Ferdinánd királynak homagialis esküt tesz. Fiai:

Márton (36) Torda város városgazdája.

Lajos (37) orvostudor, Kolozsvár város népszerű orvosa s egyszersmind a kir. államvasutak orvosi tanácsadója. Mindkettő fiaiban tovább viszi ágazatát.

Sándor (22) alsódetreheimi birtokos. Tordavármegye táblabírája. 1839-ben aláírja V-ik Ferdinánd király homagiumát. Végig harcolja ő is a 48—49-ki szabadságharcot s annak lezajlása után tüzés vére beleviszi a Horváth-Gálffy-féle összeesküvésbe. Elfogják s fogságában szerzett betegsége következtében szabadulása után pár hónapra elhal, utána hal ifju neje csikmenasági Ménasági Klára is. Három kis fiát a rokonok nevelik fel, kik közül Antal Tordavármegye szolgabírájának 3 fia és 3 leánya van.

A nemesség igazoló 1785-ben élt Sámuel (10) szintén virágzó ágat alapít. József (28) 1839-ben aláírja V-ik Ferdinánd homagiumát s II-ik neje ujtordai Kővári Katalintól 5-fia maradt, kik közül:

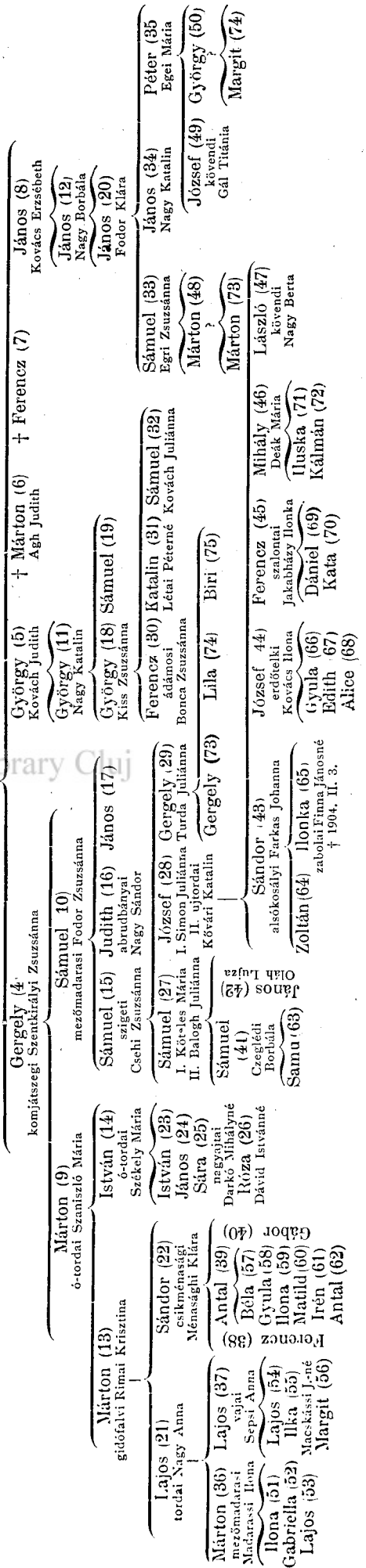
Sándor (43) ügyvéd. A mult század 80-as éveiben Tordaaranyosmegye tisztí főügyésze. Alapította és szerkesztette az „Aranyosvidék“ című hetilapot s meg-

A kövendi Weress család leszármazása.

Márton (1) 1642.
Páncsél N.

János (2) 1669.
Chypp Annok

Márton (3) 1705.
Kövendi Nagy Ilona

írta „Torda őscsaládai“ című munkáját 1891-ben. Marosujvárt lakik.

József (44) előbb hátszegi kir. járásbíró, jelenleg királyi tablabíró és hunyadmegyei folti birtokos. Déván lakik.

Mihály (46) kir. telekkönyvvezető, vasbányabirtokos Vajdahunyadon.

Ferencz (45) előbb abrudbányai kir. albiró, jelenleg kir. járásbíró Kékesen.

László (47) kereskedő Kolozsvárt.

Az öt testvér László kivételével egy-egy fiut mutat fel, a kik közül Sándor fia Zoltán (64) Doktor juris, ügyvédjelölt és tartalékos honvédhadnagy.

A családok emelkedését vagy a szerzett nagyobb vagyon, vagy a házasság általi összeköttetés segíti elő.

Az Alsósinfalváról Kövendre menekült ismeretlen ős fia Márton a jóbirtoku Pánczél családba nősul, mely kihalt család nevét ma is fentartja Kövendén a Pánczélkert nevű határrész, mely kertnek a főutczára

nyuló részét ma is a kövendi és tordai Weressek bírják. Fia János (2) kardjával nemeslevelet szerez. Márton (3) birtoka ötfelé oszolván, Gergely (4) Tordára költözik s fia Márton (9) ágazatát az előkelő ó-tordai Szaniszló családdal összeköttetés emeli. József (28) ágazata az újtordai Kővári családból eredő Kővári Lászlónak, Erdély történetírójának köszönhet sokat, ki atyai gondozással segítette és segíti életpályáikon unokaöccseit.

Mint a fennebbiekből látható, e családnak nincs országra kiható multja, de okmányilag bizonyítható tagjai részt vesznek a szabadságharcokban. A Rákóczi Ferencz szabadságharcában egy tagja harcol, mert nincs több fegyverképes a családban, de 1848—49-ben már 12 nemzetőrt és honvédet állít a síkra. Felfogja a Martinovics-féle szabad szellő áramlatát, részt vesz a Horváth-Gálffy mozgalomban s meg is szenved érte; s teljes joggal számítható az emelkedő székely családok közé.

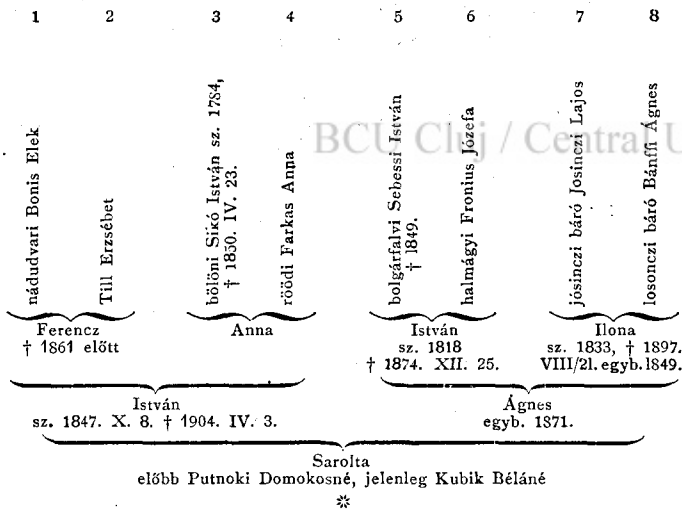
K. Weress Sándor.

Ós f á k.

— Összeállította: Gyulai Rikárd. —

XLVI.

nádudvari Bonis Sarolta leszármazása:

1. A nádudvari Bonis cs.

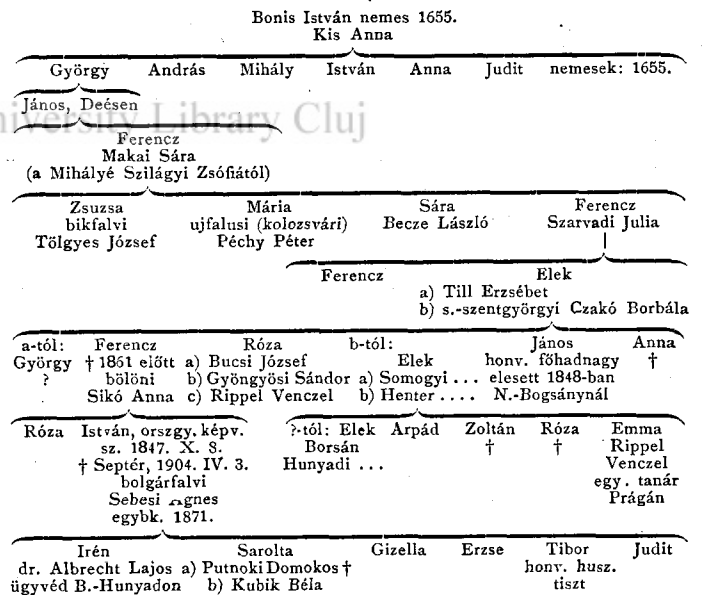
Források (ill. irodalom): Turul. IV. 25—30. és 75—83. — S. ung. A. — Sz.-Dob. vm. Monogr. — Jegy. Rangemelések (nemességre vonatkozó adatok):

Nemes levél (cízmeres-) kelt Bécs, 1655. II. 1-én (hird. Penteháza, Szabolcs vm. 1657. IV. 17.) III. Ferdinándtól Bonis István, neje Kis Anna és gyermekei: György, András, Mihály, István, Anna és Judit részére ezen

Cízmerrel: két paizsban koronázott zöld hármashombból növekvő ezüst (fehér) egyszarvu kísérvé a paizs jobb felső sarkában szarvaival balra fordított ezüst hold sarló, a felső bal sarokban pedig hatágu arany csillag által. — Sisakdísz: két a jobboldali vörös és ezüst, a baloldali arany és kék által osztott ormány között hegyével felfele függőlegesen állított egyenes kard. — Takarók: kék-arany; vörös-ezüst.

(Jegyzékem a diploma hiteles másolat után. — S. sbbg. A. 130. l. 69. táb., hol ormány helyett két arany bőségszarú. — Turul IV. 27. l. itt is bőségszarú, de szinci elhallgatva.)

Leszármazás (Turul. — Szol.-Dob. vm. Monogr. V. 441. — cs. közlés és jegy. szerint): *valószínűleg* így:

Birtokviszonyok.

Földtehermentesítési kárpoztást nyertek:

Bonis Rozália, Gyöngyösi Sándorné: Mánya, Pestes (B.-Szol. vm.);

Bonis Elek özvegye Czakó Borbála: Mánya, Pestes, Zaporcz (B.-Szol. vm.); Magy.-Borzás (Dob. vm.);

Bonis György: Mánya, Pestes (B.-Szol. vm.);

„ Elek (ifj.): Pestes (B.-Szol. vm.);

„ Ferenczné, Sikó Anna: Septér (Kol. vm.) nevű községekben volt birtok után.

2. A Till cs.

Adataink nincsenek.

NB. Till Erzsébet (Bonis Elekné) atyja állítólag katonatiszt volt és Deésen állomásozott.

3. A nagy-bőlöni Sikó cs.

Források (illetleg irodalom): N. J. X. 182. — K. 223. — S. ung. A. — S. sbbg. A. — Sz. Oklt. — KK. — Apor. Syn. 289. — Jegy.

Rangemelések (nemességre vonatkozó adatok):

Lőfőség, kelt Brassó, 1601. IX. 25-én Báthori Zsigmondtól nagy-böloni Sykó Sándor részére. (Ezen okmányban említve van Sykó János a Péter fia és özv. Sykó Györgyné). (Lib. Reg. Sigism. Báthori, 52 levél. — Sz. Oklt. V. 1026. sz. 168. 1. és 1027. sz. 172. 1.)

1602. VIII. 1-én hűségi esküt tesznek Bölönből: Sikó Sándor és Bartalyus lőfők és Sikó Simon, Mihály és Márton szabad székelyek. (Sz. Oklt. V. 1029. sz. 211. és 212. 1.)

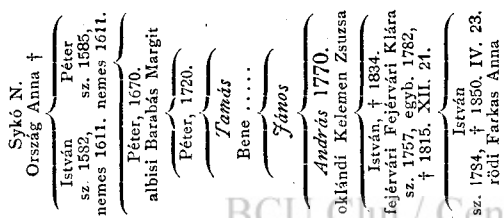
Nemes levél (címeres-) kelt Nagy-Szeben, 1611. IV. 25-én Báthori Gábertól nagy-böloni Sykó István és Péter részére (hirdetés: Szotyor 1611. XI. 23.) ezen

Czímerrel: kék paizsban (zöld téren) fehér galamb áll, csőrében örökzöldet tart. — Zárt sisak. — Sisakdísz: nincsen. — Takarók: kék-arany; vörös-arany. (Az eredeti diploma szerint. — S. ung. A. 580. I. 412. táb. — S. sbbg. A. 217. I. 153. táb.)

Nemesi igazolás, Bécs, 1792. XII. 15. böloni Sikó id. és ifj. András részére. (Orsz. lt. Lib. Reg. Transsylv. XIII. 62. — KK.)

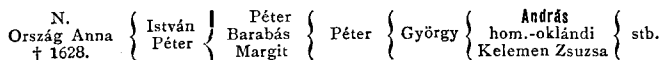
NB. 1644-ben egy böloni Sikó Ferencz mint székely darabont van említve. (Sz. Oklt. VI. 1132. sz. 173. 1.)

Leszármazás (N. J. szerint):

NB. A dült betűkkel nyomtatott leszármazás okmányokkal igazolható.

Pálmay szerint:

Birtokviszonyok.

Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

Sikó Anna, Bonis Ferenczné: Septér (Kol. vm.);
" Lajos: Szász-Ujfalu (Dob. vm.); Septér (Kol. vm.); Kis-Debreczen (K.-Szol. vm.); Drágya (B.-Szol. vm.);

Sikó Anna: Kis-Debreczen (K.-Szol. vm.); Drágya (B.-Szol. vm.);

Sikó Miklós: Récze-Keresztur; Kecskéháta, Kalocsa (Dob. vm.); Dezmér (Kol. vm.); Kucsuláta, Ferice, Kozla, Lemény (Köv. vid.); Kis-Debreczen (K.-Szol. vm.); Drágya (B.-Szol. vm.);

Sikó Istvánné, Farkas Anna: Kucsuláta, Ferice, Kozla, Lemény (Köv. vid.) nevű községekben volt birtok után.

4. A rödi Farkas cs.

Források (illetőleg irodalom): N. J. IV. 122. — Szil. vm. Monogr. — Pusc. I. 32 és 33 és II. 101. — S. ung. A. — S. sbbg. A. — KK. — Jegy.

Rangemelések (nemességre vonatkozó adatok).

Nemes levél (címeres-) kelt 1679. VI. 15-én Apaffi Mihálytól Farkas János részére (hirdetés: Sámsond, 1681. VII. 4.) ezen

Czímerrel: kék paizsban könyökben meghajlott vörös ruhás kar kezében görbe kardot tart, melynek pengéjére kígyó tekerődik. A kar törzsén természetes színű daru (gólya) áll a kígyó felé

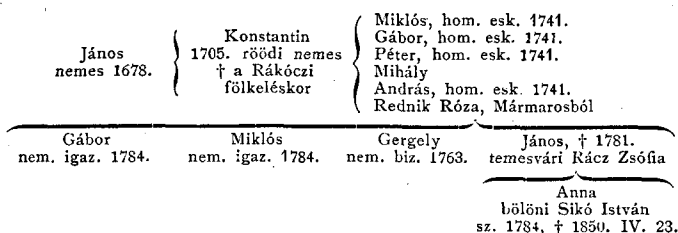
fordulva. — Sisakdísz: nincsen. — Takarók: kék-ezüst mindkét felől (zöld-ezüst; vörös-ezüst). (Orsz. lt. k. c. Arm. F. 11. — S. ung. A. 164. I. 130. táb. — S. sbbg. A. 155. I. 92. táb. — N. J. — Szil. vm. Monogr. V. 450.)

Homagialis esküt 1741-ben Miklós, Gábor, András, Tamás, Péter és Fülöp tettek. (Szil. vm. Monogr. V. 450.)

Nemesi bizonyítvány Köz.-Szol. vármegyétől Gergelynek adatott 1763. IX. 7-én. (U. o.)

Nemesi igazolás kelt Bécs, 1784. XII. 6-án András, Gábor, Péter, Mihály, Miklós és Tódor (Köz.-Szol. vm.) részére. (Orsz. lt. Lib. Reg. LIII. 109. — KK.)

Leszármazás:

Birtokviszonyok.

Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

Farkas Mária: Rööd (Köz.-Szol. vm.);

" Jánosné, Hodor Mária: Folt, Boj, N.-Almás (Huny. vm.); Récze-Keresztur, Völcs, Kecskéháta, Kalocsa, Doboka, Poklostelke, Mgy.-Derse, F.-Kékes-Nyáraló (Dob. vm.); Kis-Debreczen (Köz.-Szol. vm.); Kucsuláta (Köv. vid.); Al-Hagymás (B.-Szol. vm.);

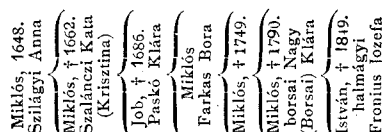
Farkas Anna, Sikó Istvánné és

" Antonia: Kucsuláta, Ferice, Kozla, Lemény (Köv. vid.) nevű községekben volt birtok után.

5. A bolgárfalvi Sebessi cs.

Lásd: XXII. 4. alatt.

Leszármazás (N. J. — Pekri. — Jegy. szerint):

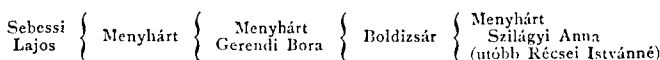
Pótlás.

Apor (Synopsis mutationum) dersi Sebessi Jóbot, abrudbányai Sebessi Benjaminget és sárdi Sebessi Menyhértet mint nemeseiket említi.

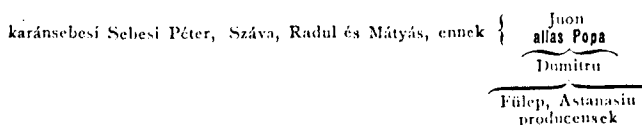
Sebessi Jób 1703-ban Udvarhelyszéknek egyik királybirája. (Sz. Oklt. VII. 1415. sz. 120. 1.)

A Rákóczi-forradalomkor a császár hűségében maradt vagy arra visszatért udvarhely-széki nemesség hivatalos névjegyzékében találjuk (valószínűleg a most említett) Sebessi Jóbot is. (U. o. V. 896. sz. 349. 1.)

Mike szerint egy leszármazás így:

Ugyan Mike szerint a karánsebesi Sebessi cs. armálisát Apaffi Mihálytól nyerte 1675. VI. 8-án. (címer leírva A₂: 558. 1.). A productio alkalmával ezen cs. nemesnek íteltetett (kir. táb. 1793. I. 28.—3978/1794. sz.) és leszármazását így igazolta:

NB. A karánsebesi Sebessi cs. a XVIII. században birt Vadveremben, Farkastelken, Buzás-Bocsárdon és Vajadon. A XIX. század elején Sámuel Tordára költözött, hol még 1891-ben unokája József életben volt. (V. S.)

Birtokviszonyok.

Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

Sebessi Ádám és neje Dobolyi Róza: Elekes, Aszszonyné, Nagy-Lak (A.-Fej. vm.);
 Sebessi Ágnes, Ferenczi Istvánné: Ocsfalva (Udv. sz.); Farkastelke (A.-Fej. vm.); Lodormány (Kük. vm.);
 Sebessi Ferencz, Anna, Sámuel és Sándor: Farkastelke (A.-Fej. vm.); Lodormány, Lunka (Kük. vm.);
 Sebessi Albert, Károly és István: Farkastelke, Magy. és Ol.-Bocsárd, Tövis (A.-Fej. vm.); Mikeszásza (Kük. vm.);
 Sebessi Istvánné, br. Josinczi Ilona: O.-Szilvás, Csongva, Czintes, Oroszi (A.-Fej. vm.); Maros-Bogát (Tord. vm.);
 Sebessi István: Farkastelke, Mártontelke (A.-Fej. vm.); Keszler (Kük. vm.);
 Sebessi Sámuel: Mgy.-Csesztve, Mártonfalva (A.-Fej. vm.);
 Sebessi Károlyné, Kászoni Mária: Csongva (A.-Fej. vm.);
 Sebessi Amália, előbb Farkas Jánosné, azután Nalázi Ferenczné és fiai: Bosorod, Kitid, Kis-Oklos, Sztrigy-Ohába, Sztrigy-Sztyörgy (Huny. vm.);
 Sebessi György, Amália, Károlina és Róza: Hobicza-Urik, Macsesd, Livadzény, F.-Borbatény, A.-Urikány, A.-Borbatény, Iszkrony, *Borbátviz*. Galacz, Fűzesd, Hobicsey, F.-Urikány, Fűzesd (Huny. vm.) nevű községekben volt birtok után.

* * *

A Sebessi családnevet régi okmányokban gyakran találjuk. Így: 1382-ben László ozdi főesperes bizonyítja, hogy Gyógyi István mester Kissebesi János nevében, az apja által *Sebessi* Koncznak elzalogosított s ez által a sebesi sz. Jakab kápolnának hagyományozott Szentgyörgyhátára nevű föld visszaváltási összegét Mihály nagysebesi plébánosnak megfizette. (gr. Teleki cs. lt. I. 154. sz. 204. l.)

1507-ben Sebesy (dawchi) János mint szomszéd jelen volt Corvin János özvegyének Lippa, Solymos és Pálulése kastélyaiba való beiktatásánál. (Arad vm. Monogr. II/1: 332. l.)

Sebesy, másképp jenei Imricze Farkas 1602-ben igényt tartott Nagy-Lazurla, Szelecsényre, Rosuczára és Bonyhára. Családjának 1652-ig van nyoma *Boros-Fenőben*. (Orsz. lt. Gy. K. 25. Lib. Reg. 681. — Arad vm. Monogr. II/2. 213. l.)

Borosjenci Sebesi Istvánt és fiát 1652. VII. 25. nemesítette meg a fejedelem. *Czímerök: két mezőben három nyilat tartó pánczélos kar*. (Orsz. lt. Gy. K. 25. Lib. Reg. 681. — Arad vm. Monogr. II/2: 213. l.)

Bolgárszegi Sebesi Ferencz 1652. X. 24. zálogba vette a zarándi Csungán és Kaszanyest falvakat, melyeket azelőtt borosjenci Csókási Mihály 1000 frtért tartott zálogban. (Orsz. lt. Gy. K. 26. Lib. Reg. 747—9. — Arad vm. Monogr. II/2: 213. l.)

Lásd még Orsz. lt.: Sebesi: 1628. — Gy. K. Prot. A. Barkai: 155. és Sebesi alias Szabó: 1664. — E. f. 5350. sz. ex 1806.

6. A halmágyi Fronius cs.

Lásd: XXXII. 13. alatt.

Mátyás sz. 1522. II. 28. nemes 1583. † Brassó 1609. III. 27. 87 éves korában	12 fiú és 1 leány között: Dániel sz. 1578, † 1631. III. 19. a) Blesch Kata b) Schuller Margit c) Schankebank Márta † 1638. VI. 27.	<table border="0"> <tr><td>† Péter, sz. 1604.</td><td rowspan="2">kereskedő N.-Szebenben Molnár</td></tr> <tr><td>† Péter, sz. 1631, † 1686.</td></tr> <tr><td>† Albel Borbála, † 1706.</td><td></td></tr> <tr><td>† Dániel sz. 1672. II. 2.</td><td></td></tr> <tr><td>† 1743. VIII. 31.</td><td></td></tr> <tr><td>a) Henning Margit</td><td></td></tr> <tr><td>egybk. 1700. VI. 23.</td><td></td></tr> <tr><td>b) Clossius Sára 1739.</td><td></td></tr> </table>	† Péter, sz. 1604.	kereskedő N.-Szebenben Molnár	† Péter, sz. 1631, † 1686.	† Albel Borbála, † 1706.		† Dániel sz. 1672. II. 2.		† 1743. VIII. 31.		a) Henning Margit		egybk. 1700. VI. 23.		b) Clossius Sára 1739.	
† Péter, sz. 1604.	kereskedő N.-Szebenben Molnár																
† Péter, sz. 1631, † 1686.																	
† Albel Borbála, † 1706.																	
† Dániel sz. 1672. II. 2.																	
† 1743. VIII. 31.																	
a) Henning Margit																	
egybk. 1700. VI. 23.																	
b) Clossius Sára 1739.																	
		Mihály sz. 1704. VIII. 14. † 1763. X. 19.															
		Seewald Márta, † 1779. I. 13.															
		Mihály sz. 1727. X. 31, † 1799. VI. 28. Rheter Márta egyb. 1750. I. 28, † 1787. II. 3.															
		Mihály sz. (1760) 1762. VI. 9. † 1832. Türi Mária															

Károlina* Miske József sz. 1771, egyb. 1813 előtt † 1821.	Imre* 1813-ban nőtlen	Mihály* Donath Kata egyb. 1813 után	Józefa* bolgárfalvi Sebessi István egybk. 1813 után, † 1849.
--	-----------------------------	---	--

7. A josinczi Josinczi cs.

Lásd: XXII. 14, XXVI. 8, XXIX. 14 és XXXIV. 7 alatt.
 1749. XII. 1-én, mikor az Inczédek báróságot nyertek, József eddigi vezetéknevét (József- és Inczédiből összetéve) Josinczi-re változtatta át.

A bárói-diplomának teljes szövegét lásd Gen. Füz. III. évf. 5. sz.

Icsevics v. Icsevics Márk 1480.	Tamás	Péter, nemes Mátyás, nemes	Mihály † 1658. Erdélybe költözik a) körtvélyesi Vadas Judit b) Csokási Kata	b-tól: Pál sz. 1649. I. 9, † 1704. Lipcei Klára	József 1749. báró Josinczi Inczédi sz. 1678, † 1750. br. Jósika Judit
				Mihály 1685. Nádudvari Anna	Sámuel 1749. báró Inczédi

br. Josinczi József sz. 1678, † 1750. br. Jósika Judit	József, 1712—46. hom.-sztmártoni Biró Anna	Lajos gr. Kún Erzsébet † 1774. előtt	Lajos a) hom.-sztmártoni Biró Veronika b) br. Bánfi Agnes
--	--	--	--

Birtokviszonyok.

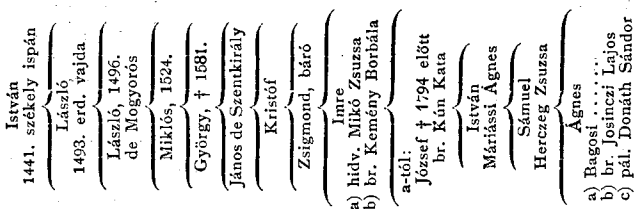
Földtehermentesítési kárpótlást nyertek:

Br. Josinczi Lajosné, Biró Veronika: Közép-Füld, Sztána, Tamásfalva, Alsó-Füld (Kol. vm.);
 Br. Josinczi László és neje Genesi Gizella: Borsa, Romlott, Mgy.-Köblös, Mgy.-Fodorháza (Dob. vm.); Szilágy-Cseh, Ökörítő, N.-Dersida (K.-Szol. vm.); Hosszúmező, Hidvég, Lompért, Badacson, Ilosva, Oláh-Baksa (Krasz. vm.);
 Br. Josinczi Ágnes, Máté Farkasné: Böösháza, Ardó, Széplak, Benedekfalva, Al-Berekszó, Náprád (K.-Szol. vm.); Sztána, Szász-Péntek (Kol. vm.); Maros-Ludas (Tord. vm.); Harangláb, Bábahalma, Erdőalja (Kük. vm.); Romlott, F.-Kékes-Nyaraló (Dob. vm.);
 Br. Josinczi Miklós: Al-Idecs, Idecspataka, Disznajó, Maros-Hudák (Tord. vm.); Inaktelke, A.-Füld, K.-Füld, Farnas, Mgy.-Bikal, Gyerő-Vásárhely (Kol. vm.)
 Br. Josinczi Lajos örökösei é. p.
 Br. Josinczi Ilona, Sebessi Istvánné és
 Br. Josinczi Klára, Décei Lászlóné: Halmosd (Krasz. vm.); Posa, Vaskapu (Dob. vm.) nevű községekben volt birtok után.

* Halotti beszéd szerint.

8. A losonczyi Bánffy cs.

Lásd: IX. 10 és XXX. 2 alatt.

Pótlás.

Birtokviszonyok.

Földterhermentesítési kárpótlást a cs. ezen községekben nyert:

I. *Kolozsmegye.* 1. Magyar Bénye, 2. Oláh Bikal, 3. Boos, 4. Bocs, 5. Bölkény, 6. Börvény, 7. Csetelke, 8. Csucs, 9. Nagy-Czég, 10. Czola, 11. Dámos, 12. Dank, 13. Dedrád, 14. Deritte, 15. Dongó, 16. Egerbegy, 17. Egeristye, 18. Forgácskút, 19. Magyar-Fráta, 20. Felső-Füld, 21. Közép-Füld, 22. Kis-Fülpös, 23. Magyar-Gorbó, 24. Gyalu, 25. Mgy.-Gyerőmonostor, 26. Ol. Gyerőmonostor, 27. Hideghavas, 28. Hideszamos, 29. Hodosfalva, 30. Bánffy-Hunyad, 31. Kis-Iklód, 32. Inaktelke, 33. Jákótelke, 34. Nagy-Kalota, 35. Mgy. Kalyán, 36. Kis-Kapus, 37. 38. Kara, 39. Keleczel, 40. Ketesd, 41. Királyfalva, 42. Köbölkút, 43. Lapistya, 44. Szász Lóna, 45. Magyarókerke, 46. Malomszeg, 47. Marisel, 48. Marótlaka, 49. Melegyó, 50. Nyárszó, 51. Nyires, 52. Mező Ór, 53. Örményes, 54. Panyik, 55. Nagy-Petri, 56. Rekeczel, 57. Rogozel, 58. Roska, 59. Ród, 60. Kis Sármás, 61. Sárvasár, 62. Kis Sebes, 63. Nagy-Sebes, 64. Sebesvár, 65. Septér, 66. Szancsal, 67. Székelyó, 68. Kalota-Szentkirály, 69. M.-Szilvás, 70. Szpin, 71. Sztána, 72. Tótháza, 73. Tranyis, 74. Magyar-Valkó, 75. Gyerő-Vásárhely, 76. Velkér, 77. Viság, 78. Zentelke.

II. *Dobokamegye.* 79. Bonczhida, 80. Sz Bongárd, 81. Borsa, 82. Csömörlő, 83. Dál, 84. Kis-Devecser, 85. Nagy-Devecser, 86. Fel Egregy, 87. Feketelak, 88. Göcs, 89. Gyula, 90. Hidalmás, 91. Igricze, 92. Nagy-Iklód, 93. Kecseháza, 94. Kide, 95. Noszály, 96. Szentpéterfalva, 97. Erdő-Szombattelke, 98. Szótelke, 99. Tótfalu, 100. Sz-Ujfalu, 101. Válaszut.

III. *Küküllőmegye.* 102. Balavására, 103. Borzás, 204. Nagy-Cserged, 105. Csüdöttele, 106. Czikmántor, 107. Erdőallya, 108. Gálfalva, 109. Héderfája, 110. Felső-Kápolna, 111. Királyfalva, 112. Laczkod, 113. Mikefalva, 114. Pocsfalva, 115. Oláh Solymos, 116. Szétkut, 117. Szénaverős, 118. Kórod-Szentmárton, 119. Kis-Szöllős, 120. Vámos-Udvarhely, 121. Szász-Vessződ.

IV. *Alsó-Fejérmegye.* 122. Akmár, 123. Bacza, 124. Magyar-Becze, 125. Székás-Bessenyő, 126. Szász Csanád, 127. Kis-Cserged, 128. Maros-Csucs, 129. Demeter-Pataka, 130. Diod, 131. Drassó, 132. Fugad, 133. Gabud, 134. Gáltó, 135. Gambucz, 136. Gergelyfája, 137. Háperton, 138. Hari, 139. Kapud 140. Karácsonfalva, 141. Magyar-Lapád, 142. Csicsó-Mihályfalva, 143. Ohába, 144. Felső-Orbó, 145. Paczalka, 146. Spring, 147. Sugág, 148. Maros Szentkirály, 149. Vingárd

V. *Tordamegye.* 150. Palota-Andronyásza, 151. Berecztelke, 152. Maros-Bogát, 153. Mező Bődön, 154. Pusztacsán, 155. Déda, 156. Alsó-Füged, 157. Felső-Füged, 158. Füleháza, 159. Gerend, 160. Holtmaros, 161. Idecs-pataka, 162. Mező-Keménytelke, 163. Mező-Kook, 164. Koppánd, 165. Liget, 166. Aranyos Lóna, 167. Maros-Ludas, 168. Magyaró, 169. Mesterháza, 170. Alsó Oroszi, 171. Palota, 172. Magyar Régen, 173. Szász Régen, 174. Mező-Szent Jakab, 175. Szind, 176. Mező-Tóhát, 177. Oláh-Toplicza, 178. Vajdaszeg.

VI. *Hunyadmegye.* 179. Közép-Almás, 180. Nagy-Almás, 181. Bábolna, 182. Nagy-Barcsa, 183. Benczencz, 184. Bós-Grós, 185. Bosorod, 186. Bucsum, 187. Bujtor, 188. Bun (Boj), 189. Cserbia, 190. Fel Csertés, 191. Csikmó, 192. Kis-Denk, 193. Nagy-Denk, 194. Dumbravicza, 195. Erdőfalva, 196. Folt, 197. Glod, 198. Godinesd, 199. Gonczága, 200. Grid, 201. Vajda-Hunyad, 202. Kecskédája, 203. Keresztur, 204. Kosztesd, 205. Ludesd, 206. Mada, 207. Martinesd, 208. Mikanesd, 209. Felső-Nádas, 210. Nyavalyásfalva, 211. Sztrigy-Ohába, 212. Nagy-Oklos, 213. Petrény, 214. Piski, 215. Renget, 216. Sárfalva, 217. Maros Solymos, 218. Sztrigy Szacsal, 219. Szentandrás, 220. Szuliget, 221. Tompa, 222. Jó-Válcse, 223. Nyirmező-Valény, 224. Al. Városveze, 225. Fel.-Városveze, 226. Zalásd.

VII. *Belső-Szolnokmegye.* 227. Árpástó 228. Oláh-Bogáta, 229. Bööd, 230. Magyar-Décse, 231. Dengeleg, 232. Oláh Fodorháza, 233. Alsó-Hagymás, 234. Alsó-Körtvélyes, 235. Kupsafalva, 236. Nagy-Mező, 237. Orosz-Mező, 238. Néma, 239. Fel. Oroszfalu, 240. Pecsészeg, 241. Oláh-Péntek, 242. Sajgó, 243. Semesnye.

VIII. *Közép-Szolnokmegye.* 244. Ardó, 245. Babca, 246. Balásháza, 247. Benedekfalva, 248. Bikácsa, 249. Bősháza, 250. Magyar-Csáholly, 251. Oláh-Csáholly, 252. Szilágy-Cseh, 253. Csög, 254. Kraszna-Czegény, 255. Dabjon, 256. Diosd, 257. Egerbegy, 258. Érhatvan, 259. Érkávás, 260. Érkisfalu, 261. Oláh-Horváthi, 262. Ilyésfalva, 263. Inő, 264. Mosobánya, 265. Örményes, 266. Somfalu, 267. Tasnád-Szarvad, 268. Al.-Szivágy, 269. Al.-Szopor, 270. Tótfalu, 271. Dabjon-Ujfalu, 272. Szamos-Ujlak, 273. Ujnémet, 274. Al Várcza, 275. Fel-Várcza, 276. Közép Várcza, 277. Zöldcse

IX. *Krasznamegye.* 278. Almás, 279. Bagolyfalva, 280. Szilágy-Bagos, 281. Oláh-Baksa, 282. Balla, 283. Ballaháza, 284. Alsó-Bán, 285. Felső Bán, 286. Bogdánháza, 287. Boján (Bolyán), 288. Boronamező, 289. Somlyó-Csehi, 290. Cserése, 291. Csiszér, 292. Detrehek, 293. Elgyis, 294. Füzes, 295. Magyar-Goroszló, 296. Györtelke, 297. Gyümölcsénes, 298. Halmasd, 299. Hidvég, 300. Hosszuaszó, 301. Ipp, 302. Jáz, 303. Kárásztelek, 304. Al-Kasznács, 305. Fel-Kasznács, 306. Kémér, 307. Keresztelek, 308. Kraszna, 309. Leicsmér, 310. Máron, 311. Nagyfalu, 312. Paptelék, 313. Percsen, 314. Perje, 315. Sommály, 316. Felső Szék, 317. Tótfalu, 318. Ujvágás, 319. Magyar Valkó, 320. Oláh-Valkó, 321. Várallya, 322. Zovány.

X. *Felső-Fejérmegye.* 323. Bürkös, 324. Hidegviz, 325. Mártontelke, 326. Sárdorf, 327. Sálykó.

XI. *Zarándmegye.* 328. Blesény, 329. Kajanel, 330. Krecsunest, 331. Mesztakény, 332. Szelistye.

XII. *Udvarhelyszék.* 333. Dálya, 334. Karácsonfalva, 335. Oklánd, 336. Ráva, 337. Recsenyéd, 338. Remete, 339. Homoród-Szentmárton, 340. Homoród-Szentpál, 341. Homoród-Szentpéter, 342. Homoród-Ujfalu, 343. Városfalva.

XIII. *Marosszék.* 344. Gyalakuta, 345. Szereda-Szentanna.

Személyenként:

Gróf Bánffy Miklós: (3, 5, 7—9, 11, 14, 17, 20, 21, 29, 30, 33, 34, 39, 40, 42, 45, 46, 48—50, 56, 57, 61—64, 67, 68, 73, 74, 76—79, 88, 79, 135, 227, 229, 236, 237, 243, 251, 256, 259, 260, 267, 273, 278, 280, 283, 284, 286, 287, 291—299, 302—304, 307, 310—322);

Gróf Bánffy Miklósné, ikt. gr. Bethlen Kata: (1, 2, 25, 26, 31, 41, 52, 58, 66, 70—72, 80, 83, 86, 90, 92, 95—97, 102—120, 123, 128, 131, 133, 136, 138, 142, 144, 146, 149, 153—155, 158, 162—165, 170, 174—176, 231, 232, 238, 240, 241, 244, 245, 247—249, 252, 255, 257, 261—266, 268—272, 274—276, 325, 336, 344, 345);

a kétes nemesek névsorát állítsák össze s ezeket a continua táblák előtt productióra szorítsák. 1770. jan. 26-án az akkori kancellárnak br. Bruckenthal Sámuel kir. biztosnak megparancsolta, hogy a királyi guberniummal egyetértve a productió nemesek ügyét minél gyorsabban intézzék el. E parancs következtében 2 utasítást készítettek; egyet a continua táblák számára, mely 16 s egyet a királyi tábla számára, mely 10 pontból állott. A 16 pontból álló utasítást szoros megtartás végett 1770. decz. 7-én közölték a continua táblákkal, sőt ugyanazon év decz. 14-én Mária Terézia is helybenhagyta azzal a változtatással, hogy az Erdélyben lakó magyarországi nemesek közül csak azok élhessenek mentességgel, kik a különválás előtt élt királyoktól nyertek nemességet. II. József 1786. jun. 16-án kelt rendeletével ezt megváltoztatta s elrendelte, hogy minden törvényes magyar királytól megnesemített magyarországi nemes megkülönböztetés nélkül törvényes nemes embernek tartassék Erdélyben is.

1771. május 7-én pedig az erdélyi királyi tábla vizsgáló biztosai részére egy 16 pontból álló „udvari rendelés“-t adott ki (productionale normativum).¹

Ezen utasítások szerint a producenseknek, mivel az „elő-mutatás célja: az igaz, törvény szerinti mentes nemeseknek a kétes s méltán adozóktól megkülönböztetése“, nemcsak a közkötelezettségek alóli mentességben való hosszabb élelét (szokást) kell igazolniok, hanem ki kell mutatniok, hogy e mentesség min alapszik. És pedig:

Magyarország királyai, Erdély törvényes fejedelmi által adományozott czímerlevél, adománylevél, beiktató vagy bevezetőlevél, 100 év előtt keletkezett a leány negyed (quartalium) kiadását igazoló nyugtatóványok és ősi osztálylevelek által. A székelyek és a városiak lustrákon való részvétel igazolása által is.

A bemutatott leszármazások hitelesen igazolándók. Tanuvallomások, melyek emberemlékezetre vannak építve, legfeljebb 60 esztendőre nyulhatnak vissza.

Azok, kik atyai ágon törvényes nemeseknek nem tartattak, ellenben anyai ágon törvényes birtokos (donatarius) nemes voltak igazolták: kétes nemeseknek ítélendők. Kivételt képeznek azok, a kiket törvényes fejedelmek utóbb legitimáltak vagy nemesítettek.

Lófő és gyalog székelyek adózásra kötelezandők.

Elvesztett czímer- és adománylevelekről részletes tanuvallatás veendő fel.

Megkülönböztetendők az 1753 előtt és után megnesemítettek. Az 1753 előtt megnesemítettekről följegyzendő, hogy vajjon legalább 2 adózó jobbágygal birnak-e és hogy nemesi előjogokhoz kötött tisztséget viseltek-e?

Tehát a személyes nemesség bizonyítására, előbb a continua táblák, később a generalis székek előtt folytatott per eredetét — mint az előbbiekből láttuk — az adó megállapítására elrendelt conscriptioból vette, még pedig úgy, hogy az utasítás 2-ik pontja szerint azok, kiket a continua táblák továbbra is kétes nemeseknek ítéltek, nemességük bizonyítására a királyi tábla előtt indítsanak pert s ennek ítéletét a magyar királyi kancellária vagy a királyi gubernium útján küldjék fel ő felségének döntés végett s míg a legfelsőbb határozat le nem érkezik, a producens a per megkezdése előtti állapotban marad.

A nemesség igazoló pert a megyei ügyész indította meg az ellen, a kinek nemessége kétes volt; vagy a megyei ügyész ellen az, a ki nemesnek álli-

totta magát, de a nemesi jogokat csak részben vagy egyáltalában nem gyakorolta. A bizonyítás mindkét esetben azt illette, a kinek nemességéről szó volt. A bizonyításnak kétféle módja volt: 1. a gyökeres próba, 2. a nemesség gyakorlatának bizonyítása.

A gyökeres próba (proba radicalis) nehéz volt, mert az illetőnek a czímer-, adomány- vagy beiktatólevél stb. előmutatásán kívül még a nemességszerzőtől való egyenes törvényes leszármazást is bizonyítani kellett. Bizonyos esetekben azonban kevesebbel is beérték. Így a ki a szükséges nemesi okleveleket bemutatta s köztudomás szerint 60 évig gyakorolta a nemesi előjogokat, az a leszármazást nem tartozott bizonyítani. Ha az eredeti oklevelek elvesztek, azokat pótolhatták a hiteles helyek levéltáraiban levő hiteles másolatok s végre ha az eredeti oklevelek teljesen elvesztek, akkor a király felmentő levele is bizonyíthatja a nemességet.

A nemesség gyakorlatának bizonyítása már sokkal könnyebb volt, mert az illetőnek nem magát a nemesi jogot, hanem csak annak gyakorlatát kellett bizonyítani. Erre elég volt a vármegye bizonyítványa, vagy ha az illető 1844 előtt nemesi hivatalt is viselt, vagy vagy ha a nemesi fölkelésben részt vett.²

* * *

A alábbi névsort *altorjai Mike Sándor* 2 kéziratból állítottuk össze, melyek az *Erdélyi Nemzeti Múzeum kéziratárában* vannak.

A „*Regestra Archivorum, Tomus V. Archivum regii gubernii Transilvanici*“ cz. kézirat 35—45, 154—159, 182—185 és 190. lapjain a producensek névsora a következő czim alatt: „*Conspectus causarum super personali nobilitate productionalium in archivo guberniali inrelate reperibilium*“, kisebb nagyobb eltéréssel időrendben van összeállítva; míg a „*Collectio Genealogica Nobilitatis Transsylvaniae*“ cz. kéziratban szétosztva az egyes családok leszármazási táblázata mellett van följegyezve az ítélet száma.

Ezen adatokat könnyebb áttekintés céljából szoros betűrendben közöljük.

Végül még csak azt kell megjegyezzük, hogy e perek, illetőleg ítéletek a guberniumi levéltár többi irataival együtt a magyar királyi országos levéltárban keresendők.

Ács de Deés. 5794—1843.

Ágoston de Geges. 7618—1841.

Alsóárpási alias Bogdán. 6539—1846.

Angyal de Csüged. 6536—1846.

Anka alias Csolti. 4850—1836.

Ankusa de N.-Nyires. 636—1794.

Antal de Kis-Barcsa. 2034—1806., 6618—1824.

Asztalos alias Ecsedi de Deés. 3012—1808.

Bab de Kápolna. 269—1794.

Babos de Sárfalva. 2488—1809.

Bajó de Deés. 5330—1806.

Bakcsi alias Bancza de Vajasd. 6537—1846.

Bakó de Jobbágytelke. 7492—1816., 1727—1827.

Bala de Ehéd. 7736—1845.

Balán de O.-Sinka. 14602—1845., 7052—1846.

Balás de Drága Vilma. 874—1797.

Balasi ex Bágyon. 4359—1836.

Balbokán de Hidas. 2712—1795.

Bálint de Lemhény. 4810—1843.

Balla de Jobbágytelke. 3283—1844.

¹ V. ö. Országgyűlés, a felséges udvar és királyi fő kormány által ki adott szabályok vagy is útmutató felsőbb rendeletek. 3. kiadás. M.-Vásárhelyen. 1838. 26—35. l.

² Források: sósmezei Vajda László: Az erdélyi polgári magános törvények története. Wenzel Gusztáv: A magyar magánjog rendszere. Marciányi György: Nemesség.

Baló in Pelekeszi. 9622—1798.
 Balog de Ákos. 126—1799.
 de Bakonya. 7351—1846.
 de Ikafalva. 6267—1845.
 de Kercsed. 1853—1803.
 de Nyárad-Szt.-Imre. 2307—1839.
 Bancza alias Bakcsi de Vajasd. 6537—1846.
 Banta de N.-Borosnyó. 9454—1844.
 Bántsó de Haró. 4727—1800.
 Bányai de Felső-Bánya. 334—1820.
 Banyásza de Aszu-Almás. 3877—1794.
 Baranyi ex Fogaras. 2471—1800.
 Barbul de Gaura. 1043—1823., 4401—1841.
 Bardócz de Kövend. 1321—1797.
 alias Nekkely in Torda. 1321—1797., 2989—
 1798., 8434—1798., 3867—1840.
 Barla de Várfalva. 67—1828.
 Barlabási de Ehéd. 5507—1848.
 Bartha de Harasztos. 2815—1802.

Basa de Zabola. 2073—1808.
 Bathó. 9622—1798.
 Becski de Pókafalva. 8868—1786.
 Beczi alias Deák de Karácsonfalva. 4194—1796.
 Bede de N.-Borosnyó. 5458—1842.
 Beder de Barátos. 3005—1793., 4714—1844.
 Bedő de Kőrispatak. 3308—1796.
 Bejczy de Nagy-Mon. 2180—1798.
 Bencze de Homoród-Szt.-Márton. 4654—1796.
 Benedek de Kis-Bacson. 634—1761., 15036—1847.
 de H.-Okland et Gyéres. 4044—1797.
 vel Gyalai de Kovászna. 4043—1807.
 Benedekfi de Rugonfalva. 1510—1846.
 de Torboszló. 7472—1819.
 Benkő de Árkos. 8868—1786., 5331—1807., 3542—1819.
 de Kis-Bacson. 7657—1844.
 Berbencze de Lozsád. 3585—1797.
 Bereczki de Haró. 661—1760.

Köblös Zoltán.

A d a t t á r.

VII.

Rozsnyay Dávid a török deák kérelme Apaffy Mihályné Bornemissza Annához a Fogaras földi ohábai birtokért.

H. n. 1675. jan. 24 előtt.

Rosnai Dávidnak alázatos supplicatioja Ngodhoz mint kegyelmes asszonyához.

Kglmes Asszonyom méltóságos emlékezetiben lehet Ngtoknak, Ngtok méltóságának kezdetitül fogva mind a hazán kivül minémü hűséggel szolgáltam legyen az én tehetségem szerént mind Ngtokat s mind a hazát; melyre való kegyelmes tekintetiből igaz dolog adott volt is Ngtok egy kis portiocskát *Herepén*, de ahhoz is vérek lévén kglmes Asszonyom, bírásában meg nem maradhattam, hanem kételenitettem újabban ez uttal is a Ngtok kegyelmességéhez folyamodnom. Lévén azért kglmes Asszonyom Fogaras földén egy *Ohába* nevü falu, melyet most Gyulay Istvánné asszonyom bir, alázatosan könyörgök Ngodnak kegyelmes Asszonyomnak, jámbor szolgálatomra kegyelmesen tekintvén azon falut magamnak vita durante irredemptibiliter; posteritasimnak, legatariusimnak penig az inscriptionalis summának letételéig fejedelmi kegyelmességéből méltóztassék Ngod kegyelmesen conferalni, letévén a mostani possessornak inscriptionalis summáját.

Alázatosan megszolgálom Ngodnak kglmes Asszonyomnak; Isten is megáldja Ngtokat érette.

Válasz Apaffyné kezével: Váltsa ki; de az itt való szokás ellen ne cselekedjék. 24. Jan(uarii) 1675. Fogaras.

A. Bornemissza mpria.

Későbbi irással: Rosnyai Dávid instantiája Bornemissza Annához, Apafi fejedelméhez Ohába iránt. 1675.

(Eredetije kettőbe hajtott negyediven.)

VIII.

Bornemissza Anna Apaffy Mihályné fejedelemsasszony 2500 forintban és a jószágon építendő épület 300 frt értékében Rozsnyay Dávid török deáknak inscribálja a Fogaras földi Ohábat.

Fogaras 1675 május 1.

NOS ANNA BORNEMISSZA Dei gratia principissa Transylvaniae, Partium regni Hungariae domina et Sicu-

lorum comitissa etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: Hogy mi mind némely böcsületes híveinknek azért való alázatos törekedésekre, s mind penig *maros-vásárhelyi* nemzetes *Rosnyai Dávid*, uram ő kglme török deákjának igaz és hű szolgálatjára, melyet ez Erdély országának sok és nagy változásiban, bűneinkért azt érdemlett veszedelméhez közelettő állapotjában, a mi ulta Isten uramat ő kglmét ez országnak igazgatására, ezen méltóságos, de gondos és nagy munkával járó fejedelmi hivataljában béállatta, az ultától fogva a véle született és nagyobb jóra s dicsiretes dolgoknak cselekedetire vágyódó, benne levő eleven és minden henyéls nélkül munkás jó erkölcsének igazgatásából hozzánk, de kiváltképpen uramhoz ő kglméhez és ez nemes Erdély országához mindennemü reá bizattatott dolgaiban, de leginkább amaz győzhetetlen török-nemzethez és annak minden ez világi királyok fölött való hatalmasb fejedelméhez s utána lévő méltóságos és nagyságos fő-fő rendeihez és haza közönséges javára s megmaradására felvett és sokszor mindennél ez mulandó világon nagyobbra böcsülhető spiczzen forgó élete kockázatására magára vállalt sok ízben való nagy és sulyos útjaiban onnét való kívánatos válaszvétélekkel hozzánk visszatérésével állhatatos hűséggel megmutatott; jó reménységben lévén felőle, hogy ezután is azokban semmit hátra nem hágy, sőt hasonló magaviselésével nagyobb és dicsiretesb dolgokban is másoknak felerkentésére egész jó példa lészen, kegyelmes tekintetünk lévén: ez okáért Fejérvármegyében Fogaras földén lévő *Ohába* nevü egész falut, melyet ennekelötte ugyan a mi kegyelmességünkéből *Várad*i néhai nemzetes *Gyulai István*, utána penig özvedgye nemzetes *Fankó Ilona* és fiu árvája kétezer magyar forint summában és a rajta való épületnek kétszáz magyar forintot érő áraban kiváltható zálagképpen birtanak, de mostan a mi kegyelmes engedelmmünkéből érette azon megirt summát megmondott Rosnyai Dávid megemletett néhai Gyulai István megnevezett özvedgyének le tévén (és az asszony is fel vévén) maga számára kiváltott; mindennemü hasznaival és hozzatarozó örökségeivel, ugymint mivel és miveletlen szántóföldeivel, mezeivel, rétjeivel, szénatermő s legelő helyeivel, sík mezeivel, erdeivel, berkeivel, hegyeivel, havasaival, völgyeivel, szőlőivel és szőlőhegyeivel; ismét vizeivel, halastóival, folyó és ha-

lászó vizeivel és vizeknek folyamataival, malmaival és azoknak helyeivel, egy szóval pedig mindennemű hozzátartozó akármilyen névvel nevezendő haszonvévő helyeivel; melyek igazán és eleitől fogva ahoz valók voltak és az ő régi határiban vannak, megemlégett Rosnyai Dávid hívünknek mindazonáltal és általa Isten rendeléséből leendő feleségének¹ életkéig kiválthatatlanól, két ágon leendő minden maradékjoknak pedig és legatariusoknak kiválthatóképpen, a megirt kétezer forintokat ötszáz forintokkal megöregbétvén és egyben kötvén, jó folyó és elkélhető pénzű kétezeröttszáz magyar forint egész summában és azon felyül háromszáz magyar forintokat érő rajta építendő épületnek a kiváltáskor való igaz lélekismeret szerint megböcsülendő áraban adtuk és zálogosítottuk; biztatván és bátorságossá tévén őket, hogy ha idő jártára mi vagy az mi két ágon lévő maradékink, következendőink, vagy az kiket ezen dolog illette, illethetne, ki akarnók vagy akarnák váltani: tehát megirt Rosnyai Dávidtól és leendő feleségetől
. míg élnek semmiképpen ne, — két ágon leendő maradékoktól s legatariusoktól nem különben, hanem letévén elsőbben és megfizetvén egészben jó folyó és elkélhető pénzű, a megirt kétezer és ötszáz magyar forintokat és az háromszáz forintig rajta tett épületnek igaz lélek szerint megböcsülendő árát, vehessük és válthassuk vagy vehessék és válthassák vissza. Melynek erős és változhatatlanól való megállására mind magunkat, mind a mi két ágon lévő maradékinkat mind következendőinket s mind pedig azokat a kiket ezen dolog illette, vagy illethetne kötelezzük és köteleztetteknek lenni akarjuk, a minthogy adjuk és zálogosítjuk biztatjuk ismét és bátorságossá tesszük, kötvük és kötelezzük másnak igazságának megbántódása nélkül ez mi hiteles pecsétünkkel megerősített levelünknek ereje által.

Datum in arce nostra Fogaras die prima mensis Maji, anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto.

Anna Bornemisza mpr.

(P. H.)

Hátán későbbi feljegyzés: Fogaras földin Rosnyai Dávidnak *Ohába* nevű faluról való levelek, mikor 2500 forintban inscribálta hívséges szolgálátáért) Bornemisza Anna Apafiné. 1675.

(Hártyára írott eredetije patens alakban, viaszba nyomott papír pecséttel.)

IX.

Rosnyai Dávid ohábai reáírott jószágára Apaffy Mihálytól fejedelmi beléegyezést kér.

(Fogaras) 1675. május (1.)

Rosnyai Dávid Ngodnak mint kglmes urának alá- zatosan könyörgőg.

¹ A név helye üresen hagyva.

Alázatosan jelentem Ngodnak, hogy Ngtok kegyelmességéből váltván itt Fogaras földén ki egy *Ohába* nevű falut Gyulay Istvánné asszonytól, asszonyunk ő nga jámbor szolgálatomra kegyelmesen tekintvén ötszáz forinttal superinscribálta és háromszáz forint ára épületet is engedett azon faluban.

Minekokaért alázatosan könyörgök Ngodnak kegyelmes uramnak azon megnevezett *Ohába* nevű faluról való ő nga kegyelmes collatioja szerint méltoztassék kegyelmes consesusát nyujtani, hadd követhessem az aránt való rendes utamat.

Alázatosan megszolgálom a Ngd. kegyelmességét.

N. K. V. V.¹

Hátán Apaffy kezével: Concessa, 2 May. 1675.

Alább más kézzel: *Ohába* iránt való instántiája Rosnyai Dávidnak consensusért 1675.

(Eredetije kettőbe hajtott negyediven.)

X.

Borosjenői Székely László kérése Apaffy Mihály fejedelemhez a Rosnyai Dávidtól megváltott Fogaras földi *Ohába* falu iránt.

H. n. 1678. okt. 4. előtt.

Székely Lászlónak alázatos supplicatioja Ngodhoz.

Kegyelmes uram! Ngodnak alázatosan jelentem: Rosnyai Dávid deaktul Fogaras földén *Ohábát* inscriptionalis summáját harmadfél egész ezer forinton megvettem. Fogarasban is gyakorta kelletvén Ngod udvarában continuuskodnom, vettem Gyulai Tamástul egy házat fl. 400.

Ngodnak alázatosan könyörgök, az említett falut magamnak s feleségemnek életünkig irredemptibiliter két ág posteritásimnak s legatariusimnak négy ezer forintokban s az rajta leendő épületnek refusiojában, az házat is életünkig kiválthatatlanul, két ág posteritásimnak s legatariusimnak pedig in fl. 400 s az már rajta lett s ezután is leendő épületnek refusiojában kegyelmesen megadni méltoztassék.

Alázatosan megszolgálom az Ngod kegyelmességét.

N. K. V. V.

Benn a válasz Apaffy kezével:

Fiat. Rad(not) 4 8bris 1678.

Kívül, újabb jegyzés: Rosnyai Dávidtól megváltott *Ohába* iránt való instántiája Székely Lászlónak consensusért. 1678.

(Eredetije kettőbe hajtott negyediven.)

(Mind a négy oklevél eredetije a losonczy gr. Bánffy család levéltárában az *Ohába* vonatkozó levelek között az Erd. Nemz. Múzeum levéltárában Kolozsvárt. Ugyanott meg van 1675-ből a Rosnyai Dávid részére szóló iktató parancs s a beiktatásról tett jelentés is.)

Közli: Kelemen Lajos.

¹ Nagyságod kegyelmes válaszát várom.

KÉRELEM. Felkérjük szíves olvasóinkat, hogy a **siményfalvi Siményfalvi** családra vonatkozólag netalán rendelkezésükre álló adatot (leszármazás, címpecsét, családi viszonyok stb.) szerkesztőségünkkel közölni kegyeskedjenek.

TARTALOM: Dr. Endes Miklós: Az úri hatóság fejlődése 1848-ig. — Sándor Imre: Az etfalvi Halmágyi család. — K. Weress Sándor: A kövendi Weress család. — Gyulai Rikárd: Ósfák. XLVI. nádudvari Bonis Sarolta leszármazása. — Köblös Zoltán: Nemesség igazoló percek. — Adattár.